

Knudsen (S), Niels Anker Kofoed (V), Bo Kristensen (KF), Elisabeth Krog (KF), Inge Krogh (KrF), Tove Lindbo Larsen (S), Larsen-Ledet (RV), Lennart Larson (V), Lawaetz (FP), Lerke (S), Lizzie Lichtenberg (KF), Lindenskov (S), Lohmann (S), Torben Lund (S), Lykketoft (S), Grethe Lyngs (CD), Mette Madsen (V), Lissa Mathiasen (S), Arne Melchior (CD), Sonja Mikkelsen (S), Birgith Mogensen (CD), Eva Møller (KF), Grethe Fenger Møller (KF), Inge Fischer Møller (S), Otto Mørch (S), Poul Nielson (S), Tove Niemann (FP), Ninn-Hansen (KF), Janne Normann (RV), Helle Algreen-Ussing (S), Aase Olesen (RV), Erling Olsen (S), Robert Pedersen (S), Niels Helveg Petersen (RV), Anders Poulsen (V), Kaj Poulsen (S), Fogh Rasmussen (V), Helmar Sørensen (S), Kruse Rasmussen (CD), Poul Schlüter (KF), Løvig Simonsen (S), Palle Simonsen (KF), Erik B. Smith (S), Jimmy Stahr (S), Stavard (S), Steenholdt (GrønL.), Steffensen (KrF), Søgaard (S), Sønderby (V), Nørgaard Sørensen (S), Tang Sørensen (FP), Tastesen (S), Henrik Toft (V), Taanquist (S), Mogens Voigt (FP), Birte Weiss (S), Bjørn Westh (S), Øllgaard (V) og Lise Østergaard (S).

Stemmer ikke:

Agerschou (SF), Margrete Auken (SF), Marianne Bentsen-Pedersen (SF), Tommy Dinesen (SF), Alice Faber (SF), Hahn (CD), Birthe Hansen (SF), Inger Harms (SF), Kirsten Fog Hjort (SF), Kalnæs (SF), Ingerlise Koefoed (SF), Lis Møller (KF), Gert Petersen (SF), Bjørn Poulsen (SF), Riishøj (SF), Ebba Strange (SF) og Hove Sørensen (SF).

Fraværende:

Erik Andersen (S), Henning Andersen (KF), Yvonne Herløv Andersen (CD), Arne Bjerregaard (KrF), Ritt Bjerregaard (S), Brusvang (CD), Brøndsted (V), Lone Dybkjær (RV), Gade (SF), Grove (KF), Lilli Gyldenkilde (SF), J. K. Hansen (S), Ole Henriksen (SF), Erhard Jakobsen (CD), Mimi Stilling Jakobsen (CD), Hans Jørgen Jensen (S), Henning Jensen (S), Preben Lange (GrønL.), Agnete Laustsen (KF), Maisted (FP), Rahbæk Møller (SF), Karl Nielsen (S), Ivar Nørgaard (S), Stetter (KF), Tørnæs (V) og Knud Østergaard (KF).

Formanden:

Inden vi går over til næste og sidste sag på dagsordenen, skal jeg orientere tingets medlemmer om, at jeg, ligesom tilfældet var i går, har henstillet til et medlem at iføre sig en påklædning, der i højere grad stemmer overens med den omstændighed, at vi er landets lovgivende forsamling.

I modsætning til i går kan jeg konstatere, at min henstilling ikke er fulgt, hvilket jeg og præsidiet beklager, og jeg skal sige, at det giver anledning til, at vi i forretningsordensudvalget må drøfte fortolkningen af forretningsordenens § 4, men jeg skal også tilføje, at jeg har ikke fundet anledning til at hasteindkalde udvalget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

17) Forespørgsel til udenrigsministeren:

Forespørgsel af Ritt Bjerregaard (S), Poul Schlüter (KF), Christophersen (V), Ebba Strange (SF), Thorndahl (FP), Arne Melchior (CD), Niels Helveg Petersen (RV), Anne Grete Holmsgård (VS) og Chr. Christensen (KrF):

»Hvilke oplysninger kan udenrigsministeren give om den udenrigspolitiske situation?«

(Forespørgsel nr. F 22. Anmeldt 19/5 82. Fremme af forespørgslen vedtaget 26/5 82).

Begrundelse

Lasse Budtz (S):

Vi har allerede i denne samling haft en del udenrigspolitiske debatter om delspørgsmål, men de repræsenterede partier i dette folketing har fundet det nødvendigt også at have en egentlig udenrigspolitisk debat ved denne samlings afslutning, og de mange kriser, som stadig eksisterer rundt omkring i verden, berettiger jo til denne debat, som jeg håber man vil lytte til på et senere tidspunkt.

De repræsenterede partier har derfor spurgt udenrigsministeren, hvilke meddelelser og oplysninger han måtte have om den udenrigspolitiske situation.

Besvarelse

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

[Udenrigsministeren]

Der har allerede i indeværende folketings-samling været afholdt flere debatter om en række udenrigspolitiske spørgsmål: atomop-rustning i Europa og atomvåbenfri zone i Norden, bekæmpelse af oprustningen, det europæiske politiske samarbejde, FN's ekstra-ordinære generalforsamling om nedrustning samt debatten sidste torsdag om EF-for-mandskabet. Jeg vil derfor søge at koncentre debatten i dag om en gennemgang af andre vigtige spørgsmål, set i en større uden-ribspolitisk sammenhæng.

I kraft af Danmarks geografiske beliggenhed og vort politiske tilhørsforhold må Øst-Vest-forholdet fortsat betragtes som det mest centrale element i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det må derfor give anledning til bekymring, at den positive udvikling, som kendetegtede Øst-Vest-forholdet i 1970'erne, i de sidste par år har været præget af åbenbare tilbageslag.

På trods heraf eller snarere netop derfor må regeringen fastholde, at der ikke findes noget alternativ til en fortsættelse af afspændingsprocessen, som den i 1967 blev udfor-met i den såkaldte Harmelrapports dobbelte målsætning: afspænding på basis af tilstrækkelig sikkerhed. Jeg vil tilføje, at det må være en ægte afspænding baseret på parternes lige ret til sikkerhed og repekt for modpartens synspunkter og således, at sikkerheden opret-holdes på det lavest mulige rustningsniveau.

Alle burde kunne enes om, at det først og fremmest gælder om at finde den rette balan-ce mellem den fornødne afskrækkelse og ønsket og behovet for at gribe enhver mulighed for forhandling. Derfor bør vi ikke mindske vore bestræbelser for at bevare den mulighed for dialog mellem Øst og Vest, som er skabt inden for rammerne af CSCE. Det er beklageligt, at udviklingen i Polen skabte så store vanskeligheder for arbejdet på Madridmødet i foråret. Men det er vort håb, at det under mødets næste samling til november vil vise sig muligt atter at få gang i arbejdet med ud-formningen af et slutdokument og dermed give CSCE-processen ny fremdrift. Det er ikke mindst vigtigt for mindre europæiske lande, som herigennem har mulighed for di-rette at påvirke udviklingen mellem Øst og Vest.

Siden militærets magtovertagelse den 13. december sidste år har regeringen med be-kyrning fulgt udviklingen i vort naboland

Polen. De vestlige landes krav til den polske ledelse om at ophæve krigretstilstanden, løs-lade de tusinder af internerede og genoptage en egentlig dialog med den katolske kirke og Solidaritet er desværre endnu ikke blevet opfyldt. Udsigterne til en snarlig forbedring af forholdene i Polen må jeg nok bedømme som dystre. Vi må imidlertid ikke opgive hå-bet om tegn på bevægelse i Polen henimod genindførelse af de borgerlige rettigheder og en videreførelse af reformprocessen.

I den seneste tid har der dog været visse tegn på, at Øst-Vest-forholdet vil kunne ud-vikle sig mere positivt. Dette hænger sammen med en gunstig udvikling i det transatlanti-ske forhold, bl.a. som følge af en forbedret dialog mellem USA og Europa. De folkelige bevægelser på begge sider af Atlanten mod en fortsat atomoprustning skal have deres del af æren for dette forhold.

Af mere markante udtryk for en sådan udvikling kan jeg pege på våbenkontrollfor-handlingerne i Genève mellem USA og Sov-jetunionen om de såkaldte INF-våben, tan-ken om et amerikansk-sovjetisk topmøde, som nu synes at blive en realitet i løbet af 1982, enigheden mellem Sovjetunionen og USA om at indlede forhandlinger om be-grænsninger og nedskæringer af de strategi-ske atomvåben den 29. juni i Genève, USAs holdning på NATO-udenrigsministermødet i Luxembourg, hvor der var enighed om en fortsat fastholdelse af Harmelrapportens to principper om forsvar og afspænding, samt beslutningen om i fremtiden at afholde ufor-melle NATO-udenrigsministermøder med det formål at uddybe de politiske konsultationer inden for alliancen.

Hertil kommer indholdet af præsident Reagans tilbud fra begyndelsen af maj til Sovjetunionen om, uden at stille betingelser, at indlede forhandlinger om begrænsninger i og reduktioner af de strategiske atomvåben. Det er meget positivt, at præsident Bresjnev, uanset en række forbehold vedrørende det amerikanske forhandlingsoplæg, har betegnet forslaget som »et skridt i den rigtige retning« og har erklæret sig enig i, at målet må være væsentlige reduktioner af de strategiske vå-ben på begge sider. Positivt er det også, at præsident Bresjnev i sin tale har uddybet de sovjetiske ideer om fastfrysning og reduktio-ner af de sovjetiske mellemdistancemissiler. Det giver forhåbentlig mulighed for visse

[Udenrigsministeren]

fremskridt under INF-forhandlingerne i Genève, der efter en forhandlingspause blev genoptaget den 20. maj 1982.

Med denne udvikling vil der på våbenkontrollrådet være forhandlinger i gang mellem Øst og Vest både med hensyn til atomvåbnene og med hensyn til de konventionelle våben. Når det drejer sig om de konventionelle våben, synes der på det seneste at være sket visse bevægelser i positionerne under de såkaldte NBFR-forhandlinger i Wien. Der er herved skabt grundlag for at få brudt det urovækkende våbenkapløb.

Det er regeringens håb, at disse mere aktuelle udviklingslinjer i forholdet mellem Øst og Vest, men også alliancens holdning hertil, vil blive bekræftet på NATO-topmødet i Bonn den 10. juni 1982. Herigennem vil vi yderligere underbygge NATOs styrke som et stabiliserende og konstruktivt element i den europæiske sikkerhedspolitik.

Spanien er nu blevet alliancens sekstende medlem. En af grundene hertil er den vægt, Spanien ved sin anmodning om optagelse i NATO har tillagt organisationens demokratiske karakter. Det er vort håb, at Tyrkiet vil se dette som en tilskyndelse til at fremskynde landets tilbagevenden til demokratiske tilstande. I første halvdel af denne måned håber regeringen at få en afklaring af, hvilke lande der sammen med Danmark og Holland vil indbringe de klart uacceptable forhold i Tyrkiet for Menneskerettighedskommissionen i Strasbourg. En demokratisk udvikling vil kunne bidrage til at afspænde det græsk-tyrkiske forhold og Cypernkonflikten, som fortsat udgør en alvorlig belastning for samarbejdet inden for NATO. Der har i den seneste tid været visse klare tegn på ændringer i situationen omkring Cypernforhandlingerne, idet man specielt fra græsk og græsk-cypriotisk side har tilkendegivet, at man agter at internationalisere Cypernspørgsmålet. Lad mig gentage, at efter regeringens opfattelse er den eneste farbare vej i dette spørgsmål fortsat de såkaldte interkommunale forhandlinger på øen under ledelse af FN.

Udviklingen i den tredje verden er stadig præget af mange alvorlige uløste regionale konflikter. Krigshandlingerne på Falklandøerne repræsenterer en tragisk udvikling, som tilsiger forstærkede bestræbelser på at finde en forhandlingsløsning, så konflikten ikke får uoverskuelige følger for forholdet mellem

Europa og Latinamerika. Regeringen er af den opfattelse, at Sikkerhedsrådets resolution 502, der kræver våbenhvile, argentinsk tilbagetrækning og forhandlinger mellem parterne, bør danne udgangspunkt for en løsning. Regeringens støtte til de vestlige landes sanktioner mod Argentina bør ses på denne baggrund. Det er vanvid, hvis der skal ofres yderligere liv i krigshandlinger, der i realiteten er afgjort. Derfor vil også den danske regering slutte sig til de røster, der opfordrer begge parter til at komme FN-generalsekretæren i møde.

I Centralamerika er der fortsat en betydelig afstand mellem europæiske og amerikanske synspunkter, idet USA har en tilbøjelighed til at anskue problemerne i et Øst-Vestperspektiv. Regeringen har altid fremført, at de økonomiske og sociale problemer bør danne udgangspunkt for en forståelse af og en løsning på konflikterne i dette område af verden. Dette er også tilfældet i El Salvador, hvor situationen i høj grad giver anledning til bekymring. Navnlig er det ildevarslende, at den nye regering har standset jordreformprogrammet.

Situationen i Mellemøsten giver heller ikke i dag anledning til optimisme. Det var i sig selv betydningsfuldt, at Israel den 25. april 1982 bragte freden og normaliseringen et vigtigt skridt videre ved at rømme den sidste del af Sinai. Men vedrørende Camp David-aftalernes anden del, tilvejebringelsen af en løsning på det palæstinensiske problem, er der fortsat ikke gjort afgørende fremskridt. Hertil kommer, at det palæstinensiske problem med øget styrke trænger sig på, hvilket de seneste ugers uro på Vestbredden er vidnesbyrd om.

Det er derfor beklageligt, at der de senere måneder er sket en yderligere polarisering. Den arabiske verden har ikke vist vilje til at imødekomme grundlæggende israelske krav, men den israelske regering har på sin side gennem den israelske bosættelsespolitik og Israels de facto-annexering af Golanhøjderne unødigt bidraget til at skærpe modsætningerne til den arabiske verden.

Situationen i Libanon og den nære sammenhæng med udviklingen i den arabisk-israelske konflikt i øvrigt er ofte erkendt. Vi må som tidligere appellere til alle konfliktens parter om at udvise det største mådehold for at undgå, at situationen i Libanon igen skal udløse mere omfattende kamphandlinger.

[Udenrigsministeren]

I konflikten mellem Irak og Iran synes Irak især i de seneste dage afgørende at have tabt terræn. Vi må håbe, at udviklingen nu muliggør, at der snarest kan findes en ende på krigshandlingerne, men det er urovækkende at iagttage Irans uforsonlige holdning over for en række arabiske lande.

Udviklingen i det sydlige Afrika er fortsat præget af alvorlige uløste konflikter, som vil kunne true international fred og sikkerhed. De sydafrikanske angreb mod nabostaterne og særlig Angola kan kun øge spændingerne i regionen og må på det skarpeste fordømmes.

Sydafrikas ulovlige besættelse af Namibia fortsætter. På trods af en ihærdig indsats er det endnu ikke lykkedes for de 5 vestlige lande, der udgør den såkaldte kontaktgruppe, at opnå parternes tilslutning til konkrete forslag, som sigter mod at gennemføre FN's plan for Namibias overgang til selvstændighed og flertalsstyre. Forhåbentlig vil konfliktenes parter erkende, at de nødvendige kompromiser snarest må indgås.

Situationen i selve Sydafrika forværres stadig. Det hvide mindretalsstyre afviser fortsat reelle reformer, som kunne give landets sorte befolkningsflertal en menneskeværdig tilværelse og politisk indflydelse. Et øget internationalt pres må gøre det klart for det hvide mindretal, at en omfattende voldelig konfrontation i Sydafrika kun kan afværges ved en hurtig og gennemgribende afvikling af apartheidsystemet.

I Asien synes der ikke at være gjort reelle fremskridt henimod en fredelig bilæggelse af områdets alvorlige politiske konfliktspørgsmål, særlig problemerne omkring Afghanistan og Kampuchea. Den brede internationale opbakning i FN bag retningslinjerne for retfærdige politiske løsninger såvel som de ti's eget Afghanistaninitiativ er desværre blevet ignoreret af Sovjetunionen, der siden slutningen af 1979 har holdt det tidligere uafhængige og alliancefrie Afghanistan besat. Landets befolkning er berøvet dets grundlæggende ret til selvbestemmelse, og besættelsen og kamphandlingerne har tvunget ca. 20 pct. af den afghanske befolkning i landflygtighed. Sovjetunionen forsøger gennem sin politik i Afghanistan konsekvent at gennemføre en sovjetisering af det afghanske samfund. Den udvikling giver grund til tvivl om Sovjetunionens reelle hensigter i området. I denne si-

tuation er det vigtigt, at det internationale samfund fastholder opmærksomheden ved det uacceptable i en sådan adfærd; et folks kamp for frihed må ikke gå i glemme.

Forholdet til Kina er præget af en fortsat udbygning af vore traditionelle gode og nære forbindelse med Folkerepublikken, som bl.a. kom til udtryk under statsministerens besøg i Kina i oktober sidste år.

Vore forbindelser med Asiens førende økonomiske magt, Japan, er inde i en positiv udvikling, karakteriseret ved et øget samarbejde på det økonomiske og handelsmæssige område og ved en styrkelse af den politiske kontakt.

Lad mig i forbindelse med omtalen af de forskellige regionale konflikter fremkomme med nogle generelle bemærkninger om vort forhold til den tredje verden.

Mange lande i den tredje verden nærer en betydelig mistro over for den vestlige verden, en mistro, som har givet Sovjetunionen og dens allierede en indflydelse, der går ud over, hvad der kan være grundlag for i fælles interesser eller konstruktiv bistand. Det er vigtigt, at hverken Vest eller Øst skaffer sig indflydelse i den tredje verden. Det afgørende må være at bistå disse lande med at udvikle sig på deres egne præmisser. Som et led heri må vi bevise over for nationerne i den tredje verden, at vi fuldt ud respekterer deres uforpligtethed som en stabilitetsfaktor i verden, og at vi på grundlag heraf ønsker at inddrage dem i et internationalt samarbejde til gavn for alle parter, politisk såvel som økonomisk. Disse holdninger ligger til grund for vor politik i FN.

I samarbejde med de øvrige nordiske lande og med vore EF-partnere vil Danmark fortsat virke for at øge FN's rolle som et effektivt redskab til styrkelse af international fred og sikkerhed og til fremme af internationalt samarbejde. Det medlemskab af Sikkerhedsrådet, som vi håber at opnå fra 1. januar 1983, vil byde på særlig store udfordringer og også muligheder.

Netop i FN-samarbejdet har vi haft den glæde at kunne konstatere, at det nordiske samarbejde markerer sig med stigende styrke. Det er et udtryk for, at vi sideløbende med intensiveringen af det europæiske politiske samarbejde har kunnet udbygge kontakterne og konsultationerne med de nordiske lande. Regeringen lægger stor vægt på såvel de

[Udenrigsministeren]

uformelle nordiske udenrigsministermøder som på de talrige, næsten daglige, uformelle kontakter på alle niveauer, som på smidig vis tillader en afstemning af de nordiske landes synspunkter.

Jeg vil gerne slutte denne redegørelse med kort at omtale den centrale problemstilling, der omfattes af begrebet Nord-Syd-dialogen.

Nord-Syd-dialogen er en af disse års største udfordringer til fantasi, til politisk mod og til samarbejdsvilje. Forstår alle parter at forene deres kræfter om det, der er de fælles langsigtede interesser, så vil dialogen kunne sætte en udvikling i gang, som betyder ny økonomisk vækst på verdensplan og øget international tillid og stabilitet.

I de seneste år har det centrale spørgsmål i Nord-Syd-dialogen været, om det vil være muligt inden for FNs rammer at iværksætte en global forhandlingsrunde om så væsentlige områder som råvarer, energi, handel, udvikling samt finansielle og monetære spørgsmål. Det har desværre ikke hidtil vist sig muligt at skabe det fornødne grundlag for en sådan global forhandlingsrunde. Sammen med vore EF-partnere og med de nordiske lande har Danmark virket for at forene modsætningerne. Regeringen har ikke opgivet håbet om, at disse bestræbelser kan bære frugt, og vil derfor fortsat have opmærksomheden rettet imod de muligheder for en konstruktiv indsats, som de fortsatte forhandlinger i og uden for FN måtte åbne.

Når dette er sagt, så må det ikke overses, at vigtige elementer i Nord-Syd-dialogen er genstand for forhandlinger også i andre sammenhænge. I november i år gennemføres der i GATT et møde på ministerniveau, som kan føre til en forbedring af forudsætningerne for handelsudvekslingerne mellem industri- og udviklingslande.

I 1983 gennemføres den sjette i rækken af FNs konferencer om handel og udvikling, altså UNCTAD 6. Uanset det fremtidige forløb af drøftelserne om globale forhandlinger må vi ikke forspilde de muligheder, som her vil åbne sig for at styrke samarbejdet og tilliden mellem Nord og Syd.

For regeringen har det været særdeles tilfredsstillende i det forløbne folketingsår at kunne konstatere en fortsat bred opbakning bag dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik, og jeg håber, at den også vil blive manifesteret under denne debat.

Forhandling

Lasse Budtz (S):

I øjeblikket må verden leve med et næsten uhørt antal sideløbende politiske kriser, der ikke umiddelbart er indbyrdes forbundne. Mange af dem er imidlertid med til at øge modsætningerne mellem Øst og Vest, nogle af dem mellem Nord og Syd, og andre af dem øger også modsætningerne mellem USA og dets europæiske allierede. Der er med andre ord på kryds og tværs i udenrigspolitikken behov for forhandlinger og øget forståelse.

To af kriserne er voldelige kriser, der hver eneste dag kræver et uacceptabelt antal døde og sårede. Den alvorligste er naturligvis Falklandskrisen eller -krigen, der mange steder og af gode grunde er blevet betegnet som klart absurd. Det er måske mere principper og prestige, der står på spil, end egentlige strategiske eller økonomiske interesser, men er det ofrene værd, spørger man. Principper lader sig naturligvis ikke måle, men det tilfredsstillende under alle omstændigheder socialdemokratiet, at der langt ind i den britiske regering synes afsløret interesse for forhandlinger, så de i virkeligheden meningsløse blodsudgydelser kan stoppes.

Socialdemokratiets grundlag må nu som før og indtil bedre haves være FN-resolution 502, der taler om øjeblikkeligt stop for krigshandlingerne. Løsningen er ikke nem at se, man parterne må forhandle under alle omstændigheder på et eller andet tidspunkt, og måske kan krigshandlingerne kun stoppes, hvis en international styrke skabes. Socialdemokratiet mener, at Danmark i en given situation kan være med til at danne en sådan FN-styrke, og dansk deltagelse er i øvrigt foreslået af flere udenlandske kommentatorer.

Falklandskrisen har demonstreret, at NATO lykkeligvis fortsat ikke bevæger sig uden for sit fastsatte ansvarsområde, men det må naturligvis indrømmes, at der opstår en række problemer, når større NATO-lande som Storbritannien trækker store styrker ud af NATO-området.

Det bør nok fastslås, at socialdemokratiet ikke kan være med til en politik, der medfører, at mindre medlemslande skal udfylde de tomrum, der på denne måde kan opstå. Måske er det heller ikke så nødvendigt, som

[Lasse Budtz]

nogle har troet, og måske vil Falklandskrisen og -krigen med dens uhyggelige demonstration af ny teknik og ny teknisk formåen fremkalde en revision af dele af den strategiske tænkning.

Briterne har bedt araberne om støtte i krisen, og den arabiske holdning er positiv, fordi man også dér er imod anneksion ved anvendelse af militære midler, hvilket man selvfølgelig har fremhævet med øjnene rettet mod Israel.

Krisen i Mellemøsten er jo næsten permanent som følge af forholdet mellem israelerne og palæstinenserne. Socialdemokratiet vil fortsat være med til at hævde Israels ret til eksistens bag sikrede grænser. Men vi mener også, at den mellemøstlige krise kun kan løses ved skyldig hensyntagen til det palæstinensiske folks interesser. Palæstinenserne selvbestemmelsesret må respekteres, ganske som israelernes og ganske som Falklandsøernes beboeres i øvrigt. EF-formandskabet kan komme til at pålægge den danske regering særlige opgaver i denne forbindelse.

Men den mellemøstlige krise er ikke ensidigt en israelsk-palæstinensisk krise. Den har i lang tid næsten upåagtet også været en krig mellem Iran og Irak, og denne krig har krævet talrige ofre. Den kan udvikle sig på en yderst alvorlig måde og bringe balancen i Golfområdet i fare. Derved kommer stormagtsinteresserne og Øst-Vest-spændingerne ind i billedet, men der kan i denne forbindelse være anledning til at fremhæve, at socialdemokratiet ikke kan være med til en udvidelse af NATOs ansvarsområde. Medlemslandene kan ikke som blok påtage sig globale, storpolitiske opgaver.

Listen over kriser er lang og deprimerende. Den israelsk-arabiske krise, som jeg har nævnt, er yderligere skærpet af den israelske besættelsespolitik på Vestbredden og annekteringen af Golanområdet. Libanon trues permanent af krig. I Afghanistan træder Sovjet fortsat helt klart selvbestemmelsesretten under føde i noget, der åbenbart er en slags udmattelseskrig, der minder meget om Vietnam. I Polen er der ingen afgørende lyspunkter, og selvbestemmelsesretten og menneskerettighederne krænkes på en måde, som Sovjet må tage medansvar for.

Krænkelserne af menneskerettighederne fortsætter ufortøvet i Tyrkiet, og faktisk er det forbløffende, at de tyrkiske diktaturgene-

raler næsten er stolte af denne udvikling. Socialdemokratiet er glad for den internationale opbakning, der klart er demonstreret af regeringer og partier i forbindelse med spørgsmålet om at rejse en sag mod Tyrkiet ved Europarådets Menneskerettighedskommission. Den tyrkiske situation er helt uacceptabel, og det burde også USAs regering indse.

Situationen i Mellemamerika er fortsat yderst kritisk og er bestemt ikke blevet bedre som følge af det helt skæve valg i El Salvador. Socialdemokratiet er af den opfattelse, at der ikke er tale om en kommunistisk revolution eller en række revolutioner i Mellemamerika, men derimod om retfærdige og yderst logiske oprør mod årtiers udnyttelse af den fattige befolkning, altså et socialt oprør, som ikke kan bekæmpes med militære midler, men derimod med materiel hjælp og indførelse af lighed mellem klasserne.

I Sydafrika er krisen også permanent, og den fortsat manglende frihed i Namibia er i virkeligheden et andet eksempel på den globale spænding mellem Øst og Vest. Det er en kendsgerning, at Sydafrikas modstand mod at give Namibia friheden er med til at fastholde cubanerne i Angola, hvor regeringen ellers energisk prøver at skabe bedre forbindelser til Vesten.

Dette yderst komplicerede udenrigspolitiske billede dækker endda slet ikke hele virkeligheden. CSCE-konferencen i Madrid blev midlertidigt afbrudt af det forringede forhold mellem Øst og Vest, der igen var fremkaldt af en række af de kriser, jeg her har nævnt, men også som følge af en ofte manglende bevægelighed hos de to supermagter. Men CSCE genoptages heldigvis mod årets slutning.

Den anstrengte udenrigspolitiske situation understreger med al ønskelig tydelighed nødvendigheden af nye Øst-Vest-forhandlinger, først og fremmest på nedrustningsområdet. Socialdemokratiet ser det som en meget betydelig positiv handling, at de to supermagter er blevet enige om at indlede forhandlinger om de langtrækkende strategiske kernevåben, de såkaldte START-forhandlinger, der afløser SALT den 29. juni i år. De europæiske vestmagter har i stor enighed efterlyst disse forhandlinger meget længe. Når USA omsider er gået med, skyldes det utvivlsomt det internationale pres, også fra Europa, men

[Lasse Budtz]

tillige presset fra en bred gruppe af USAs egne politikere, samt den omstændighed, at FN's 2. ekstraordinære nedrustningsgeneralforsamling begynder i New York på mandag. Fredsbevægelsernes rolle bør heller ikke undervurderes i denne forbindelse. De er et naturligt fundament for den udenrigspolitiske udvikling, der synes at være antydninger af.

Både USA og Sovjet har fremsat forslag om nedskæringer eller fastfrysning af de strategiske kernevåben, der ellers dagligt øges i antal. Ingen af de to supermagters forslag er tilfredsstillende, men det var næppe heller at vente, og det bliver de øvrige landes og partiers opgave at lægge pres på de to regeringer for at sikre, at man opnår et egentligt konkret resultat.

Forhandlingerne om nedskæringer af de europæiske mellemdistanceraketter fortsættes, og et detaljeret amerikansk forslag om beskæringer af de konventionelle våben, der forhandles ved en helt tredje instans i Wien, er bebudet. I mellemtiden har USA lovet at respektere den aldrig ratificerede SALT II-aftale. Det forbliver stadig en gåde, hvorfor man godt kan efterleve, men ikke ratificere denne aftale.

Man bør opnå resultater på alle de felter, jeg har nævnt her, og man bør også forsøge at begrænse våbenhandelen, der er større end nogen sinde. Den såkaldte Palmekommission har i disse dage offentliggjort sin betænkning, hvori man bl.a. foreslår en europæisk kernevåbenfri zone. En sådan plan har helt selvfølgelig socialdemokratiets store sympati, også fordi en nordisk kernevåbenfri zone efter vor mening skal ses i et større europæisk perspektiv.

Socialdemokratiet mener, at der som følge af mange af de problemstillinger, jeg her har opridset, ikke er noget alternativ til dansk udenrigspolitik. Ikke en europæisk union, men i høj grad et europæisk samarbejde. Ikke en europæisk forsvarsmagt, men i høj grad en europæisk deltagelse i det vestlige sikkerhedspolitiske samarbejde. Ikke en ensidig udenrigspolitik, men i høj grad en politik, der fortsat medinddrager samarbejdet med de øvrige nordiske lande og fastholder det yderst nødvendige samarbejde med udviklingslandene ud fra ønsket om at samarbejde. Dette samarbejde er afgørende nød-

vendigt. Derfor skal Danmark fastholde sin selvstændige udenrigspolitik.

Det bør vi også gøre i de kommende uger og måneder, hvor vi i særlig grad skal deltage i et forpligtende forsøg på samarbejde.

Ninn-Hansen (KF):

Der var noget velgørende ved at høre udenrigsministerens redegørelse. I en politisk situation præget af forvirring, selvopgivelse og konflikter om detaljer har udenrigsministeren givet os en, synes jeg, meget klar redegørelse for de spørgsmål, der er af vital betydning for vor nation, og han har gjort det på en parlamentarisk baggrund, der har virkelig vægt.

Jeg skal ikke forsøge at gennemgå de samme problemer, som udenrigsministeren har gennemgået. Hvorfor skulle jeg gøre det, når jeg er enig? Tonen kunne måske være lidt forskellig på nogle punkter, men det er jo ikke det væsentlige. Det væsentlige er den politik, der ligger i redegørelsen, og herom er der, så vidt jeg kan se, ingen forskel. Jeg kan endda sige, at hvis vi skulle have været i den situation, at f.eks. en konservativ udenrigsminister havde holdt tale her i dag om de samme spørgsmål, så tror jeg, man ville have haft meget svært ved at se forskel på, hvad han sagde, og hvad den nuværende udenrigsminister har sagt. Det skyldes den enighed, der er om de afgørende politiske spørgsmål.

Derfor skal jeg alene komme med nogle bemærkninger om Danmarks fredsbevarende opgave, om vort arbejde for at sikre demokratiske rettigheder over for diktaturstaterne og om vores solidaritet med andre vestlige lande.

Udenrigsministerens udtalelser om den amerikanske præsidents bestræbelser for at opnå en begrænsning af kernevåben var positive og rigtige. De var rensset for de noget bedrevidende udtalelser, vi har set andre ministre fremsætte i relation til den amerikanske præsident – formentlig uden at det har gjort noget særlig stort indtryk. De udtalelser, udenrigsministeren fremsatte, var efter min opfattelse egnede til på landets vegne at yde et langt bedre bidrag til fredelige løsninger end de demonstrationer og udtalelser fra forskellige bevægelser, der alt for ofte inddrager politiske holdninger, der intet har at gøre med virkelige og ægte bestræbelser for

[Ninn-Hansen]

at undgå atomkrigen og for at sikre freden. Det var saglige, rigtige og logiske betragtninger, der blev fremsat.

Det kan jo ikke være meningen, at de vestlige demokratiske lande blot skal lade stå til og foretage en sikkerhedsmæssig afklædning over for diktatorlandene. Det ville være at svigte demokratiet. Vi har jo eksempler nok på, hvor aggressivt diktaturstater kan optræde, når de ikke får deres vilje. Vi har eksemplerne fra Afghanistan med Sovjetunionens aggressive optræden, fra Polen, hvor styret forhindrer menneskerettigheder, som vi anser for selvfølgelige, og nu fra Falklandsøerne, hvor vi ser, hvordan det argentinske diktatur har fremkaldt en krigssituation. Der kan man se, hvor farlige diktaturstater kan være for landenes selvstændighed og for folks ønsker om at leve i frihed.

Derfor er det også rigtigt, som udenrigsministeren gør det, at fastholde vor ubetingede solidaritet med de lande, vi samarbejder med i NATO og i EF. Udenrigsministeren kan tilmed, som han gjorde det i slutningen af sin tale, glæde sig over, at han som baggrund for denne vestlige solidaritet, som vi hører til, har et meget stort flertal i folketinget.

Når vi tænker tilbage på de udenrigspolitiske forhandlinger, der har fundet sted i denne samling – og dette er vel til en vis grad en status over disse – så kan jeg ikke erindre nogen situation, hvor ikke mindst fem partier har stået sammen om vor udenrigspolitik. Jeg mener, at socialdemokratiet og det konservative folkeparti, venstre, CD og kristeligt folkeparti har været enige om de spørgsmål, der har været drøftet. Fremskridtspartiet også med en enkelt afvigelse vedrørende spørgsmålet om sanktioner i forhold til Argentina og måske også enkelte andre. Det radikale venstre har også haft enkelte afvigelser. Men i mange situationer kan man selvfølgelig sige – og det synes jeg er glædeligt – at det er syv partier, altså et helt afgørende flertal i folketinget, der står bag vor udenrigspolitik.

Så kan man jo undre sig over, hvis man betragter udenrigspolitikken som noget væsentligt, at det er spørgsmål om ølafgifter og jobskabelsesbestemmelser, der er mere afgørende for, hvordan den parlamentariske placering bliver i landet og i folketinget, end dette, at så mange står bag en væsentlig politik.

Må jeg stille et spørgsmål til SFs sædvanlige udenrigspolitiske ordfører, hr. Gert Petersen, som jo altid har lagt megen vægt på udenrigspolitiske drøftelser, og som jeg også går ud fra kommer til stede i løbet af debatten. Hans venlige partifæller vil måske referere mit spørgsmål.

Jeg så nemlig hr. Gert Petersen sige for en lille uges tid siden, at den øjeblikkelige politiske situation skulle klares igennem et valg, for så ville vi få et arbejderflertal. Hvis nu man fulgte hr. Gert Petersen og fik et valg her lidt på den anden side Sankt Hans – det er tilfældigt, jeg nævner Sankt Hans i forbindelse med hans opfordring til et valg – hvad vil hr. Gert Petersen så bruge det arbejderflertal til? Er det hans opfattelse, at han i de spørgsmål, han anser for væsentlige, kan få nogen forandringer, hvis han skulle få sit arbejderflertal? Regner han med, at han kan flytte udenrigsministeren, statsministeren og de andre, hvis de får ham ind i et flertal? Jeg håber, hr. Gert Petersen vil svare på spørgsmålet, og jeg henstiller meget, at udenrigsministeren gør det, for vi må selvfølgelig være interesseret i svaret, når et parti, der optræder som en slags støtteparti til regeringen – i hvert fald i visse spørgsmål – og har været med til at etablere denne regering, kommer med et videregående ønske om en parlamentarisk placering. Jeg vil gerne have et svar, meget gerne af statsministeren, når han kommer, men ellers af udenrigsministeren. Det ændrer da ikke noget på socialdemokratiets stilling i sikkerhedspolitikken, i vor tilslutning til EF, i medlemskab af NATO, og hvad vi kan nævne alt sammen, det ændrer da ikke en tøddel i dette, om hr. Gert Petersen får sit flertal, eller – hvad nogle jo også taler om kan ske – hvis socialdemokratiet f.eks. skulle komme i opposition. Jeg håber, jeg får en sådan klar tilkendegivelse af udenrigsministeren eller statsministeren angående dette. Det synes jeg må have en interesse.

Jeg håber også at få et svar fra hr. Gert Petersen. Jeg tror, der er sandsynlighed for, at det så vil afsløre sig, at hr. Gert Petersens ønske om et arbejderflertal ikke er udstrakt til et ønske om at ændre en politik på det vitale område, vi her diskuterer. Det er et ønske om at bevare sit sædvanlige propagandafelttog vedrørende denne sag, for man ved meget godt, hvad statsministeren og udenrigsministeren vil svare. Derfor bliver det

[Ninn-Hansen]

sådan, at SF som sædvanlig sætter en parentes om det, der hedder udenrigspolitikken, når man drøfter den parlamentariske situation.

At andre så er sådan, at de lader SF gøre det og ikke vælger andre mønstre, det kan virke uforståeligt, men det er jo en anden historie.

Christophersen (V):

Jeg vil gerne starte med at takke udenrigsministeren for hans redegørelse. Jeg er nok i lidt af samme situation som den foregående taler, at det er vanskeligt i ministerens tale at finde synspunkter, som egentlig giver anledning til den store debat mellem os og regeringen.

Vi kan vel også sige, at der i de seneste uger har været ført en række debatter her i folketinget om væsentlige udenrigspolitiske spørgsmål, som har betydet, at folketinget har haft lejlighed til både at tage stilling til og at udveksle opfattelser vedrørende så centrale spørgsmål som vores kommende EF-formandskab og forhandlingerne på FNs kommende ekstraordinære generalforsamling om nedrustningsbestræbelser. Vi har også haft drøftelser om den danske sanktionspolitik og dermed naturligt også været inde på baggrunden for sanktionspolitikken både over for Sovjetunionen og over for Argentina.

Ministeren berører i sin tale naturligvis nogle af de centrale spørgsmål, ud fra hvilke vi i Danmark tager stilling til de udenrigspolitiske problemer. Jeg synes, det er vigtigt, at vi i denne debat først og fremmest taler om Øst-Vest-forholdet, som jo stadig er det centrale for os. Det ændres ikke af, at der er en lang række konflikter, ganske korrekt påpeget af ministeren, som i og for sig ikke i sig selv er udsprunget af Øst-Vest-forholdet. Der er konflikter mellem Nord og Syd. Vi har en konflikt mellem Storbritannien og Argentina om Falklandsøerne. Vi har den alvorlige situation i Sydafrika og i og omkring Namibia. Vi har en krig mellem Iran og Irak. Vi har problemer på Cypern. Vi har en række problemer i Mellemøsten. Man må nok om alle de problemer sige, at de er ikke udsprunget af Øst-Vest-forholdet, men det ændrer ikke ved, at Øst-Vest-forholdet alligevel er centralt, også når disse konflikter skal vurderes,

fordi Øst-Vest-forholdet næsten altid potentielt vil kunne inddrages i de regionale konflikter. Det er jo karakteristisk, at vi, hver gang en af den slags konflikter bryder ud, frygtsomt spørger os selv: kan det her nu medføre, at den bliver internationaliseret, og kan det medføre, at den integreres i det mere almindelige forhold – undertiden konfliktforhold – mellem Øst og Vest? Derfor kan vores interesse for Øst-Vest-forholdet ikke erstattes af en optagethed af de regionale konflikter, tværtimod. Vi må være så meget desto mere optaget af Øst-Vest-forholdet, for ellers risikerer vi, at de regionale konflikter i sidste instans bliver en del af dette Øst-Vest-forhold.

Hvad er så kernen i forholdet mellem Øst og Vest i øjeblikket? Jeg kan tilslutte mig, hvad ministeren har sagt om det, men vil gerne forsøge at gå lidt dybere ned i den problemstilling. Det er først og fremmest et problem, at Øst og Vest opfatter begrebet sikkerhed på to forskellige måder, og at Øst og Vest har to forskellige former for sikkerhedsbehov. Her i Vesten taler vi om vores sikkerhed på baggrund af et ønske om indre politisk, social og økonomisk stabilitet, og det har vi jo opnået i meget høj grad, i så høj grad, at der mellem medlemmerne af NATO-alliancen er en meget venskabelig tone og en helt naturlig solidaritet, som ikke holdes på plads af dominans eller holdes på plads gennem militær kontrol med de mindre medlemslande i alliancen. Ved siden af denne indre politiske, økonomiske og sociale stabilitet både i medlemslandene og i alliancen, ja, der ønsker vi så at have en evne til at afskrække rent militært.

Hvis man betragter Warszawapagtens opfattelse eller forsøg på at skabe sikkerhed, så er det et andet billede, der tegner sig. Det er det bl.a., fordi Warszawapagten og de enkelte medlemslandes indre politiske, sociale og økonomiske situation desværre er præget af en betydelig ustabilitet og mangel på demokrati. Derfor har vi oplevet lige siden anden verdenskrig, at ved siden af disse landes ønsker om også militært at være i stand til at afskrække andre fra et angreb ligger der også hos dem tilsyneladende et behov for at opnå en forhandlingsposition ved en vis grad af militær overvægt og herudover at være i stand til at kontrollere den indre situation både i alliancen og i medlemslandene.

[Christophersen]

Det er på den baggrund, vi har fået den store ubalance rent militært mellem Øst og Vest. Det er et fundamentalt problem for dansk og vestlig udenrigspolitik at få fjernet denne ubalance. Men det betyder naturligvis også, hvis man skal gå til værks på en sådan måde, at man i det længere forløb kan løse det problem, at vi for det første i Vesten og i de vestlige lande må bevare vores indre stabilitet, og vi må nøjes med at bevare en militær afskrækkelsesevne. Vi har ikke brug for militær overvægt. Vi har endda på en række områder ikke engang behov for militær ligevægt. Omvendt må det være vigtigt for os, at de østeuropæiske lande, og specielt Sovjetunionen, i de kommende år formår at ændre og forbedre deres indre politiske, sociale og økonomiske situation, så den præges af større stabilitet, større demokrati, bedre økonomiske forhold, at ikke bare Polen, men også Rumænien, Ungarn og Tjekslovakiet – for slet ikke at tale om Sovjetunionen selv – bliver i stand til at komme ud af deres enorme økonomiske problemer, og at de får iværksat en liberalisering af deres indre økonomiske og politiske forhold. Det er efter min opfattelse forudsætningen for, at man i det længere forløb også vil være i stand til at gennemføre nedrustningsforanstaltninger, som virkelig reducerer det niveau, rustningerne i dag befinder sig på.

Derfor ser jeg en forbindelse mellem nedrustningsbestrebelse og de bestrebelse, som vi må være interesseret i udfoldes for at styrke det økonomiske og det sociale niveau og evne i de østeuropæiske lande. Der er i øvrigt ikke noget originalt i den betragtning, men jeg synes, der er grund til at understrege, at det jo også er, hvad der har ligget bag afspændingspolitikken som en meget grundlæggende filosofi i den sidste halve snes år. Det må være en kombination af nedrustningsforanstaltninger og af andre former for samarbejde, sådan som det er kommet til udtryk ved Madridkonferencen, og sådan som det jo også er kommet til udtryk ved, at eksempelvis EF i årenes løb har forsøgt at udbygge det økonomiske samarbejde med en række af de østeuropæiske lande.

Det er klart, at en sådan videreførelse af afspændingspolitikken ikke kan accepteres betingelsesløst. Her rejser der sig to spørgsmål, som jeg synes ministeren ganske klart har kommenteret, så det skal jeg ikke gå dy-

bere ind i. Det er spørgsmålet om, hvordan vi reagerer, når der sker, hvad der er sket i Afghanistan, og hvordan vi reagerer, når der sker de ting i Polen, som er sket. Det bliver naturligvis en balancegang. Det er ikke en let situation heller for os, hverken i Danmark eller i NATO eller for Vesten som helhed, på den ene side at forsøge at holde fast i afspændingspolitikken og dens principper og på den anden side ikke betingelsesløst at føre afspændingspolitik på sovjetiske præmisser.

Om de regionale konflikter vil jeg indskrænke mig til at sige, at vi har jo i den seneste tid været mest optaget af, hvad der er sket mellem Argentina og Storbritannien. Det er en konflikt, hvis udbrud jeg er sikker på vi alle beklager. Det er også en konflikt, som er brudt ud efter vores opfattelse ene og alene, fordi Argentina ikke har villet respektere Sikkerhedsrådets resolution 502. Jeg mener, den danske regerings standpunkt i hele den konflikts forløb har været fuldkommen korrekt.

En anden konflikt, som vi har interesseret os betydeligt mindre for, men som måske kan have en langt større betydning internationalt, er konflikten mellem Iran og Irak. Det er den potentielt set farligste konflikt, der i øjeblikket eksisterer i verden. Risikoen for, at den ikke lader sig afgrænse, risikoen for, at den fører til betydelige omvæltninger i store dele af Mellemøsten, at den afgørende ændrer alliancemønstre, at den afgørende forrykker den sikkerhedspolitiske balance mellem Øst og Vest i Mellemøsten, er meget, meget betydelig, hvad man jo ikke kan sige om Falklandskonfliktens internationale perspektiver.

Derfor kan jeg helt tilslutte mig, at en ikke uvæsentlig del af vores indsats i det politiske samarbejde i formandskabsperioden selvfølgelig må koncentrere sig om Mellemøstsituationen, ikke bare forholdet mellem Israel og de arabiske lande, men situationen i Mellemøsten som helhed. Det er en meget, meget væsentlig opgave set både fra et dansk og et europæisk synspunkt.

Pelle Voigt (SF):

Jeg skal starte med at beklage over for hr. Ninn-Hansen, som lagde vægt på at få nogle svar fra SFs sædvanlige udenrigspolitiske ordfører, at han nok kommer til at nøjes

[Pelle Voigt]

med den usædvanlige ordfører, som oven i købet ikke vil svare på det, der blev spurgt om, i denne omgang, men måske vil gøre det senere.

Det er ikke overkommeligt på 10 minutter at komme ind på alle sider af udenrigsministerens redegørelse. Jeg skal derfor kun komme ind på enkelte udvalgte, vigtige punkter. I den forbindelse vil jeg især pege på, at Nord-Syd-konflikten vil få en overordentlig stedmoderlig behandling. Jeg håber imidlertid, at mange af de SF-synspunkter, som jeg ikke når at berøre her i mit indlæg i dag, er bekendt fra tidligere debatter her i tinget.

Vi finder ikke, at der er mange overraskelser i udenrigsministerens redegørelse, og det finder vi i sig selv heller ikke overraskende. Det overrasker sikkert heller ikke nogen, at SF ikke er og aldrig bliver en del af det brede flertal for dansk udenrigspolitik, som udenrigsministeren taler om, så længe denne udenrigspolitik bygger på underlæggelse under EF og NATO.

Vi er enige med regeringen i, at nedrustningsforhandlingerne må fortsætte. De er livsnødvendige, og den nødvendighed bliver ikke mindre trods den brutale militære magtovertagelse i Polen, en magtovertagelse, som endnu en gang understreger, med hvor ringe ret Østeuropas ledende lag kalder deres samfund socialistiske. Uden demokrati har begrebet socialisme efter vores opfattelse ingen mening. Vi vil derfor fortsætte vores støtte til Østeuropas forfulgte demokratiske og socialistiske opposition, også ved, som de beder os om, at fortsætte kampen for den afspænding, som er nødvendig for reformbevægelsen i Østeuropa, og ved at afvise USAs og andre vestlige magters forsøg på at slå mønt på undertrykkelsen i Østeuropa i form af krav om øget oprustning.

Trægheden i nedrustningsforhandlingerne viser også, at afspændingen ikke bare kan overlades til supermagterne alene. Både de små og alliancefrie lande og mindre alliance-medlemmer bør aktivt spille en rolle for at lægge pres på stormagterne. Når Rumænien inden for Warszawapagten kan føre en selvstændig politik, kan bryde med oprustnings-spiralen, så må Danmark også kunne gøre det i NATO. Men det vil flertallet her i folketinget netop ikke. Den selvstændighed, som vi priser, når den udvises af lande som

Rumænien, vover Danmark ikke selv at udvise.

Det seneste eksempel er den ukritiske tilslutning, vi har set til den vanvittige krig om Malvinerne, en tilslutning, som oven i købet er gået så vidt, at man har bøjet Romtraktaten og indført sanktioner imod Argentina. Denne krig er vanvittig, fordi Storbritannien nok kan vinde den militært, men aldrig politisk. Alle ved, at det første, man må gøre, når der er blevet slået tilstrækkelig mange unge mennesker ihjel og der er sænket for tilstrækkelig mange milliarder kroner militærmateriel ned på havets bund, er at forhandle om en britisk overdragelse af øerne.

Vores afsky for den argentinske militærejuntas forsøg på at aflede opmærksomheden fra undertrykkelsen i Argentina ved erobringen af Malvinerne må ikke få os til at glemme, at også den britiske regering bruger konflikten som et middel til at aflede opmærksomheden fra det håbløse økonomiske kaos, dens politik har ført Storbritannien ud i. Hvis man overhovedet kan sige noget godt om den krig, så er det vel udsigten til, at den, når den værste krigsbegejstring har lagt sig, vil føre til en svækkelse og forhåbenlig til et fald både for den argentinske junta og for Thatcherregeringen.

Regeringens underkastelse under NATO, hvor to medlemslandes våbenfabrikanter nu prøver deres produkter af på hinanden i Sydatlanten, kommer desværre også til udtryk i holdningen til udviklingen i Tyrkiet for så vidt angår NATO. Udviklingen frem imod et egentligt fast fascistisk styre i Tyrkiet synes ikke i NATO-sammenhæng at fremkalde andet end bekymring – ikke den eneste rimelige reaktion, hvis man et øjeblik skulle tage NATOs erklærede demokratiske målsætning alvorligt, nemlig at man meddelte Tyrkiet, at et fascistisk diktatur ikke har plads i en alliance med det officielle formål at forsvare demokratiet.

Spaniens optagelse i NATO hilses velkommen af den socialdemokratiske udenrigsminister, og socialdemokratiet var da også yderst aktivt i forsøgene på at haste sagen igennem i folketinget. Medens det danske socialdemokrati nu fejrer Spaniens optagelse, protesterer deres spanske søsterparti endnu en gang imod afgørelsen, som er tvunget hastigt igennem også i Spanien af en stadig svagere spansk højregering imod et klart befolk-

[Pelle Voigt]

ningsflertals ønsker. I dagens aviser meddeler det spanske socialistpartis leder, Felipe Gonzales, at PSOE, når det får magten efter næste spanske valg, vil udkaste spørgsmålet til en folkeafstemning. Her føler vi os overbevist om, at NATO-modstandernes flertal i befolkningen vil komme til udtryk. Det må være en sær fornemmelse for PSOE at se sig så direkte modarbejdet af sit danske søsterparti i Den Socialistiske Internationale.

SF deler regeringens bekymring for situationen i Mellemamerika, men det virker fantastisk, at man ikke kan svinge sig op til en virkelig kritik af USAs blodige rolle i undertrykkelsen og i folkemordet i området, ikke mindst i El Salvador. Et udgangspunkt for en mere rimelig dansk udenrigspolitik på dette område kunne være en stillingtagen ikke bare til USAs anskuelser, men til den undertrykkelse og udbytning, som faktisk foregår, og USAs helt afgørende rolle i den. Samtidig kunne man passende udtrykke en officiel støtte til de kræfter, der kæmper for livet imod denne undertrykkelse, f.eks. i samme form som den fælles erklæring, som den franske og mexicanske regering for nylig udsendte, der anerkendte befrielsesbevægelsen i El Salvador. Samtidig burde regeringen protestere imod de konstante trusler om amerikansk intervention i mellemamerikanske stater som Nicaragua, Cuba, Grenada og El Salvador eller i det mindste protestere imod, at NATO foretager flådemanoeverer så langt uden for alliancens område som ud for Cubas kyster.

Vi finder det også skuffende, at regeringen ikke har formået at udvikle sin holdning til konflikten i Mellemøsten længere end til at tale om det palæstinensiske folk og dets rettigheder som et problem. Danmark halter her langt bag efter udviklingen i en række europæiske lande, hvor man officielt anerkender det palæstinensiske folks rettighed til en uafhængig stat side om side med Israel og har anerkendt PLO som det palæstinensiske folks retmæssige repræsentant enten officielt eller uofficielt.

En varig løsning på konflikten i Mellemøsten kræver, at både Israels og det palæstinensiske folks ret til en uafhængig national stat og et liv i fred kan virkeliggøres. Hvis Danmark åbent erkendte det gennem en anerkendelse af PLO, ville det også blive muligt for Danmark at spille en rolle i den proces

for en gensidig anerkendelse mellem Israel og en kommende palæstinensisk stat, som er den eneste vej til en løsning på Mellemøstkonflikten.

Vi er enige i regeringens fordømmelse af Israels stadig mere aggressive politik både mod nabostaterne og de besatte områder. Det må være en vigtig opgave hårdt at kritisere de chauvinistiske kræfter både i Israel og i de arabiske lande og samtidig støtte fremskridt imod større forståelse og forhandlingsmuligheder, sådan som det f.eks. er kommet til udtryk i den såkaldte Fahd-plan fra Saudi-Arabien.

I dag er, som også hr. Lasse Budtz var inde på, resultaterne af den såkaldte Palme-kommissions arbejde blevet offentliggjort. I den fremlagte nedrustningsrapport har de brede folkelige fredsbevægelser, som vi har set vokse frem i de seneste år, sat en frugt, nemlig et forslag om en atomvåbenfri zone på 300 kms bredde hele vejen ned gennem Centraleuropa. Dette forslag, fremlagt af politikere af vidt forskellig observans fra både USA, Sovjetunionen og en række andre lande, vil i høj grad mindske faren for anvendelse af taktiske atomvåben på et tidligt tidspunkt i en konflikt. Det er sikkert et forfængeligt håb, at Palmekommissionens initiativ kan påvirke regeringen til en mere realistisk og positiv holdning til det stadig voksende krav om en atomvåbenfri zone i Norden.

På SFs landsmøde i maj 1982 drøftede repræsentanter for SF og dets søsterpartier i Sverige, Norge og Finland et forslag om at lægge spørgsmål om en nordisk atomvåbenfri zone ud til en samtidig vejledende folkeafstemning i de nordiske lande. Det vil SF arbejde videre med, men vi har ikke stort håb om her at få støtte fra regeringen eller flertallet af forsvarsforligspartierne. Her som ved gennemførelsen af næsten ethvert andet fremskridt må der et stærkt folkeligt pres til. Vi tror, forsvarsforligspartierne inden længe vil få dette pres yderligere at mærke.

(Kort bemærkning).

Ninn-Hansen (KF):

Jeg bemærkede en interessant udtalelse fra hr. Pelle Voigt, der gik ud på, at SF ikke vil blive deltager i det brede flertal, som udenrigsministeren omtalte, så længe vi er medlem af EF. Hr. Pelle Voigt fortalte ikke noget

[Ninn-Hansen]

om, hvorvidt man vil kræve en udmeldelse af EF, hvis man vil gå ind i en fast koalition med socialdemokratiet.

Tilbage bliver mit spørgsmål til hr. Gert Petersen: hvad i alverden vil man så bruge det arbejderflertal til, man vil opnå? Er det andet og mere end et slag i luften for at komme ud af en ubehagelig taktisk situation, som SF har inddraget sig selv i?

(Kort bemærkning).

Pelle Voigt (SF):

Jeg kan svare hr. Ninn-Hansen ved simpelt hen at henvise til de tidligere situationer i dansk politik, hvor der har været et flertal af socialdemokratiet og SF. I de situationer har det ikke været muligt at etablere et samarbejde, som omfattede udenrigs- og forsvarspolitikken, og det har vi i SF heller ingen tro på vil være muligt i en kommende ganske lang periode. Det har imidlertid ikke før afholdt os fra at gennemføre indenrigspolitiske reformer, og det vil det heller ikke gøre i fremtiden, ligesom vi naturligvis vil arbejde på at forandre den situation, så vidt det overhovedet er muligt, ved at påvirke socialdemokratiet.

(Kort bemærkning).

Ninn-Hansen (KF):

Hr. Pelle Voigt knytter det jo specielt til medlemskabet af EF. I 1966-67 var vi ikke medlem af EF, i 1971-73 blev vi medlem af EF, men der forelå altså ikke den samme situation, som der gør i dag. Men jeg forstår på hr. Pelle Voigt - og det var vel også svar på hr. Gert Petersens vegne - at man på forhånd melder fra. Der kan man intet gøre. Så bliver tilbage spørgsmålet: hvad i alverden vil man så opnå med det arbejderflertal?

Arentoft (FP):

Der er ikke meget at være uenig med udenrigsministeren om i den redegørelse, vi har fået forelagt. Den når vidt omkring og berører mange områder og emner, som hver især er en debat værd, men det er mest konstateringer. Der er egentlig ikke så forfærdelig mange løsningsforslag. Men det er jo heller ikke sådan, at vi har så enormt stor indflydelse, at vi kan løse alverdens problemer.

Jeg har valgt at gå den vej at tage nogle af de punkter, som ministeren har berørt i sin

redegørelse, op og komme med nogle kommentarer til dem.

Jeg er helt enig i, at Øst-Vest-forholdet fortsat betragtes som det mest centrale element i dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Det er jo, fordi vi nu er kommet til at ligge lige præcis i brændpunktet imellem de to store forsvarspagter, NATO og Warszawa-pagten. Vi ligger faktisk i første linje, hvad vi egentlig ikke har gjort tidligere.

Jeg er også enig i, at man skal fortsætte afspændingsprocessen. Det, det gælder om, er at holde magtbalancen. Jeg tror, det er en af de væsentlige årsager til, at man ikke har haft krig siden 1945 her i Europa. Det er vigtigt, at man holder denne magtbalance. Jeg kan i øvrigt bedre lide ordet magtbalance, end jeg kan lide ordet terrorbalance. Hvis man skal have forhandlinger i gang, så er det nødvendigt, at denne balance er til stede. Hvis der er ubalance, så vil det ikke være muligt at føre forhandlinger, så bliver det diktat fra den stærkeste.

Polen kan nok vække bekymring, ikke mindst fordi Polen ligger lige uden for vores dør. Jeg er personlig meget bange for, at en russisk invasion faktisk kan komme når som helst. Man må være opmærksom på, at det, der sker i Polen, er en så alvorlig trussel imod kommunismen, at det vil man simpelt hen ikke fra Sovjetunionen kunne leve med. Derfor er det en meget, meget uhyggelig situation, synes jeg nok, der ligger lige uden for vores dør.

Jeg er også enig i, at der er en forbedret dialog mellem Europa og USA. Alene dette, at præsident Reagan nu kommer til dette møde i Versailles i morgen og i weekenden, er en positiv ting. Jeg er lidt ked af, at man fra venstrefløjen i Danmark bl.a. prøver at rette en ensidig kritik imod USA. Det er, ligesom der er for mange, der slutter op bag den kritik. Vi må ikke glemme, at uden USA var NATO ingenting.

Vi har også tidligere hørt ministeren orientere os om disse uformelle NATO-udenrigsministermøder. Jeg synes, man skal tage det som noget meget positivt, at man altså kan sidde og tale direkte sammen på en helt anden måde, end når det er formelt omkring et bord med embedsmænd osv. Det er noget meget, meget positivt.

[Arentoft]

Det samme gælder START-forhandlingerne, som man nu har truffet beslutning om skal foregå fra den 29. i denne måned.

Idéen fra præsident Bresnjevs side om, at man skulle fastfryse antallet af mellemdistanceraketter, synes jeg ikke er nogen god idé. Jeg mener, det minder om to, der har spillet kort, og den ene har vundet alle pengene fra den anden, hvorefter han siger: nu holder vi op med at spille. Jeg synes heller ikke, at det var nogen smart udtalelse, vores statsminister kom med i den forbindelse ved at sige, at han syntes, det var en god idé. Jeg synes, det er en farlig fælde, vi kan risikere at lade os lokke i.

Med hensyn til Cypern så er det jo en græsk-tyrsk strid. Jeg er enig i, at det skal være interkommunale forhandlinger under ledelse af FN. Jeg tror, man her kan benytte lejligheden til at sige, at netop her har NATO haft en stor betydning. Når det ikke er gået værre, end det er, er det netop, fordi både Grækenland og Tyrkiet er medlemmer af NATO.

Det mest alvorlige i øjeblikket er vel nok Falklandskrigen. Den kan få uoverskuelige følger for forholdet mellem Europa og Latinamerika. Jeg vil endda sige for hele verden, for den kan i værste fald eskalere. Der er krigsskibe dernede, også fra Sovjetunionen er der u-både, og man vil ikke kunne se på et skib, der bliver sænket, om det er sænket med argentinske eller russiske eller andre landes torpedoer. For mig er der ingen tvivl om, at der er tale om en argentinsk aggression. Jeg kan sige til hr. Lasse Budtz, at det også efter min mening er uden for NATOs område, og at det ikke er noget NATO-anliggende.

Ligeledes mener jeg heller ikke, at USA er forpligtet hverken af Monroedoktrinen eller af aftalen mellem de amerikanske stater, når der er tale om, at Argentina har foretaget en aggression.

Hvis man ser det i lidt større perspektiv, så ligger Antarktis jo ret tæt ved, og når det endelig kommer til kernepunktet, så er det jo penge og energiressourcer, olie, kul og al den slags, det i virkeligheden drejer sig om. Der er ingen tvivl om, at Sovjetunionen har kig på Antarktis også og kan bruge Argentina som springbræt dertil.

Noget andet, man taler om, er: når krigen er slut derude – og man må håbe på, at det

går hurtigt – hvad så? Jeg har gået og spekuleret lidt. Der er jo et begreb, der hedder brain-storming. Det kan være, at en måske i første omgang tåbelig idé kan afføde en god idé. Jeg var så heldig i 1979 at være på Svalbard, og det har fået mig til at tænke på følgende: mener udenrigsministeren, det måske var en idé at arbejde videre på, at man prøvede at få en Svalbardløsning omkring Falklandsøerne? Det var jo således, at Svalbard blev underlagt norsk suverænitet den 14. august 1925, efter at man havde ført en lang, lang række forhandlinger. Hvis jeg må have lov at citere fra en bog, »Svalbard«, af Tim Greve. Der står:

»Det var den 9. februar 1920, at Svalbardtraktaten blev undertegnet i Paris. De stater, som undertegnede, var Danmark, Frankrig, Italien, Japan, Holland, Norge, Storbritannien, Sverige og USA. Desuden undertegnede 5 stater, som var medlemmer af det britiske statssamfund, nemlig Australien, Canada, Indien, New Zealand og Sydafrika. Andre lande havde adgang til at slutte sig til traktaten, og det skete også, således at der nu er 39 traktatpartnere.

Den ordning, som på denne måde kom i stand, repræsenterede noget nyt i folkeretten. Samtidig med at øerne med tilhørende territorialfarvand blev lagt under norsk suverænitet og lovgivning, blev det slået fast, at området skulle være åbent for visse typer af økonomisk udnyttelse på lige vilkår. Desuden blev det traktatfæstet, at Svalbard skulle have en delvis demilitariseret stilling, det vil sige, at der ikke skulle kunne bygges faste forsvarsanlæg dér.«

Noget i den retning vil jeg godt høre om ministeren mener man kunne tage op.

Hr. Ninn-Hansen nævnte, at det er godt at kunne konstatere, at der fortsat er bred opbakning bag dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Her nævnte hr. Ninn-Hansen 5 partier og udvidede det med 2, således at der er 7.

Jeg vil nok sige, at 100 pct. enighed er der vel ikke mellem alle om alle emner. Hr. Ninn-Hansen nævnte, at fremskridtspartiet ikke gik ind for handelssanktioner mod Argentina. Vi har forklaret hvorfor. Jeg vil blot nævne her – det kan jeg ikke nå at komme nærmere ind på – at med hensyn til Sydafrika er hverken centrum-demokraterne eller fremskridtspartiet enige. Men det er ikke ens-

[Arentoft]

betydende med, at der ikke er 7 partier bag dansk sikkerheds- og udenrigspolitik.

Arne Melchior (CD):

Som udenrigsministeren meget rigtigt sagde, har vi haft en række deldebatter om vigtige sikkerhedspolitiske og udenrigspolitiske emner her i tinget i de senere måneder. Jeg finder derfor udenrigsministerens valg af emner i sit indlæg i dag meget relevant, og jeg skal benytte udenrigsministerens egen tale til de bemærkninger, jeg på CDs vegne skal gøre, idet jeg holder mig til dette, at vi her har en forespørgsel, som vi har fået svar på. Jeg vil altså fra CD knytte kommentarer til den besvarelse, som udenrigsministeren har givet.

I indledningen synes jeg, at der måske er en lille erindringsforskydning hos udenrigsministeren, når han taler om, at 1970erne var kendetegnet af en positiv udvikling i Øst-Vest-forholdet. Jeg tror nok, det er erindringens mildnende slør, der har lagt sig over udenrigsministerens tanker, da han har formuleret den sætning. Må jeg erindre om, at da præsident Carter blev valgt i 1977, startede han en meget stærk, jeg tør sige antirus-sisk offensiv, en offensiv, der altså var for menneskerettighederne. Det foregik altså i 1970erne, og jeg tror nok, at når man ser historien nærmere efter, er der egentlig ingen grund til at sige, at det gik meget hyggeligere eller mere positivt til i 1970erne, end det gør i 1980erne.

Udenrigsministeren vender sig så til Polen, og jeg vil takke ham for de udtalelser, særlig på baggrund af, at vi jo tidligere og gentagne gange har kritiseret udenrigsministeren for den advarsel – tror jeg nok det dengang blev kaldt – som han rettede til Solidaritet under sit ophold i FN i oktober 1981. På den baggrund føler jeg – jeg udlægger det måske for vidtgående, men det håber jeg ikke – at udenrigsministerens ordvalg i dag er en opbakning til Solidaritet, som nu er nedfrosset og indfrosset og indelukket, bogstavelig talt i arrest og under undersøgelse. Her taler udenrigsministeren frankt og modigt om vestlige landes krav om en genoptagelse af dialogen mellem den polske regering på den ene side og den katolske kirke og Solidaritet – netop Solidaritet – på den anden side, og udenrigsministeren taler om kravet om gennemførelse af de borgerlige rettigheder og

videreførelse af reformprocessen. Jeg mener, at denne melding, hvis den når Solidaritet, og det gør den jo, er et klart tegn fra den danske regering på, at man her i landet ønsker, at Solidaritet skal have lov til at videreudvikle sig og videreføre en befriende udvikling for polakkerne. Jeg betragter det som en klar støtte fra regeringen til Solidaritet, og det kvitterer jeg for, som man gør, når nogle andre siger noget, man selv føler sig dækket ind af.

Jeg kan også tilslutte mig det meste af, hvad udenrigsministeren har sagt om Øst-Vest-forholdene. Der holdes jo mange møder på mange planer om mange sager om mange gode ting. Jeg vil blot have lov at gentage fra sikkerheds- eller nedrustningsdebatten for nylig – jeg skal nok passe på ikke at blive for optimistisk af det – at jeg er enig i vigtigheden af, at dialogen holdes i gang, og jeg vil gerne på ny understrege det CD-synspunkt, som jeg tror adskillige partier i denne sal deler, at vi fra vor side som allierede med den ene af de to ledende magter må passe meget nøje på aldrig at underløbe denne vor allierede. Hermed mener jeg mere bogstaveligt sagt: ikke være forud, således at der ikke kommer en forkert timing i den proces, som kan føre til noget godt, hvis den føres med forsigtighed. Den føres altså ikke primært af os. Vi skal selvfølgelig være rådgivere for vore allierede og påpege forskellige ting over for vore allierede, men vi skal passe på ikke i den åbne proces på nogen måde at løbe forud og dermed måske vanskeliggøre de fremskridt, som vi sigter imod.

CD har også tidligere haft lejlighed til at slutte op bag udenrigsministeren i den danske holdning i Falklandskrigen og -krisen. Jeg vil herom sige dette, at vi tilbageskuende over de senere måneders udvikling uanset forståelse for det ene og det andet må komme til det resultat, uden bagklogskab i øvrigt, at ingen kan påstå, at Argentina havde påtrængende strategiske eller sikkerhedsmæssige behov for at starte den aktion, som man startede. Jeg fortolker videre, at motivet for den argentinske halvfasistiske regering var af indenrigspolitisk art for at stive sig af på den indre front. Men ret eller uret, der var ikke noget som helst aktuelt, påtrængende behov af sikkerhedsmæssig art for nogen argentiner eller for nogen argentinsk vigtig interesse for at starte den militære indsats, som

[Arne Melchior]

det altså var dem der startede. Derfor må sagen desværre have sit forløb på den måde, som det nu sker. Vi deler da absolut det håb, at der vil kunne komme en våbenhvile, som vil give argentinerne lejlighed til en ublodig tilbagetrækning. Vi ved, at der skal tabes ansigter og måske politiske hoveder ved samme lejlighed. Vi kan jo aldrig ærgre os over, hvis det nuværende argentinske styre skulle falde derved. Men hvem ved, hvad der kommer i stedet.

På lidt længere sigt forestiller jeg mig da muligheden af, at de nuværende fjender England og Argentina kan finde en sameksistens, så de måske endda kan samle på disse øer i et eller andet fælles arrangement med en partner, en tredje makker på holdet. Vi har før set arge fjender og arvefjender gå hen og sameksistere og samarbejde, og på bare lidt længere sigt har jeg da håb om, at dette må kunne finde sted.

Om Mellemøsten sagde udenrigsministeren, at det i sig selv var betydningsfuldt, at Israel den 25. april 1982 bragte freden og normaliseringen et vigtigt skridt videre ved at rømme den sidste del af Sinai. Ja, det er bestemt ikke noget understatement, udenrigsministeren her gør sig skyldig i. Jeg mener fortsat, at Israel ikke har fået tilstrækkelig med kredit for den handling, der blev udført her, idet jeg fortsat leder efter og efterlyser en parallel til denne begivenhed, hvor et land for fredens skyld – og den er sandelig meget værd, ingen tvivl om det – har trukket sig tilbage fra strategisk, økonomisk, geografisk vigtige territorier i sådan et stort omfang og med sådan en indeholdt risiko, som det her er sket fra Israels side.

Jeg ser frem til, når Danmark får formandskabet i EF i andet halvår af 1982, at man dér vil have en rolle at spille. Det er jo ingen ubekendt, allermindst udenrigsministeren, at han og statsministeren, men også mange andre danske borgere og Danmark som sådan nyder en betydelig og fortjent prestige i Israel, og at ord sagt herfra og sagt med nænsomhed gør indtryk i Israel og selvfølgelig kan give et forstærket indtryk, når det sker som formand. Jeg håber, at man vil benytte denne situation med nænsomhed.

Når udenrigsministeren kritiserer den israelske bosættelsespolitik, vil jeg bare erindre om, at tilbagetrækningen på Sinai også var et stykke bosættelsespolitik, nemlig afvikling af

bosættelser, ja, hele byer, som under meget store ofre og indsats var blevet opbygget kort forinden, og som altså er totalt trukket, ikke bare trukket tilbage, men nedlagt og afgivet. Det hører også med til bosættelsespolitikken.

Hr. Lasse Budtz sagde noget om sikre grænser for Israel. Man plejer i EF-sammenhæng at tale om internationalt garanterede grænser for Israel. Jeg efterlyser: hvem er det, der garanterer, og hvor er sikkerheden henne? Måske var det en idé til udenrigsministeren at operere med muligheden for, at Israel fik en ordning med NATO, som medlem af NATO eller en associeringsordning med NATO, således at der i stedet for smukke ord uden dækning, uden sikkerhed og uden garantiindhold ville kunne skabes et reelt indhold bag denne pæne tale om sikkerhed. Jeg tror, udenrigsministeren i forbindelse med den russiske u-båd, der besøgte vort broderland Sverige for et halvt års tid eller mere siden, sagde noget om – da der var tale om atomvåbenfri zone i Norden – at efter denne begivenhed vil det ikke mere være interessant med garantier, der skal faste holdpunkter til. Jeg håber, udenrigsministeren vil udvide dette meget forståelige og rimelige syn på garantiers værdi til også at gælde, når det drejer sig om sikre garantier i Mellemøstens område.

Må jeg bare i al hast sige, før jeg slutter af med Afghanistan, at Israel ikke bare ikke – som hr. Lasse Budtz var inde på – er hele den mellemøstlige krise, men at konflikten mellem Israel og nogle af dets naboer i dag nok er en mindre del af den samlede krise i og omkring Mellemøsten og krisen, kan vi godt sige, mellem kristendom og jødedom på den ene side og islam på den anden side, en krise, som selvfølgelig også bør bemestres, men som det nok vil tage nogle generationers tid at bemestre. Vi må se den som en realitet, som en vigtig og vanskelig trussel.

Med hensyn til Afghanistan vil jeg gerne komplimentere udenrigsministeren for de udtryk, han brugte om sovjetisering. Udenrigsministeren sluttede dette afsnit med at sige, at et folks kamp for frihed ikke må gå i glemmebogen. Der ligger næsten i de ord en påmindelse om, at det faktisk er det, der er ved at ske. Det er jo ved at gå i glemmebogen, og vi kan dårlig nok hidse os op over det mere.

[Arne Melchior]

Må jeg minde om, at Dansk Psykiatrisk Forening forleden dag kom med en udtalelse om, at man i Sovjetunionen krænker menneskerettighederne på det allergroveste ved at benytte psykiatri som menneskeundertrykkelse og som oppositionsundertrykkelse på en måde, der påkalder vor allerstørste afsky og vrede. Et land, der gør sådan inden for sine egne grænser, hvordan opererer det så ikke i Afghanistan?

Må jeg slutte af med at sige, at når udenrigsministeren håber, at den brede opbakning bag dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik må blive manifesteret også i dag og fremover, så er det et håb, CD deler, og uanset uenighed på enkelte punkter vil vi meget gerne medvirke til, at det skal forholde sig sådan.

Niels Helveg Petersen (RV):

Som flere talere har nævnt, har vi i tinget inden for den senere tid haft debat om forskellige udenrigspolitiske emner, om EF, om nedrustning. Vi har haft debatten om europæisk sikkerhedspolitik, bl.a. i forbindelse med Spaniens optagelse i NATO. Vi har haft en vigtig debat om Grønlands forhold til EF efter den grønlandske folkeafstemning. Der er ingen mening i at gå ind i disse vigtige områder igen. Jeg kan i det væsentlige tilslutte mig udenrigsministerens tale. Jeg er enig i det, der står. Andre talere har udtrykt det samme. Det hænger sammen med, at udenrigsministerens tale i formuleringerne er en korrekt, men langtfra kontroversiel redegørelse for den officielle danske udenrigspolitik.

Jeg skal gøre et par bemærkninger om to enkeltspørgsmål. Først Falklandskrisen, som jo optager sindene så stærkt i disse døgn og må gøre det. Det er en ulykkelig opskrining af begivenheder, hvor national prestige og regeringers overlevelse i begge lande har ført ind i en ond cirkel. Det eneste grundlag, der i øjeblikket kan skimtes for noget, der kan blive til en fredelig, en fredsskabende indsats, er sikkerhedsrådets vedtagelse nr. 502. Jeg vil godt, som også hr. Lasse Budtz gjorde det, sige, at hvis der inden for rammerne af FN-beslutninger er behov for dansk indsats på et tidspunkt til fredsbevarende opgaver eller andet i forbindelse med Falklandskrisen, så bør man fra dansk side selvsagt se positivt på noget sådant. Vi vil have en for-

pligtelse, hvis vi kan gøre nytte – inden for rammerne af FN-beslutningerne – til at være til rådighed.

Om Tyrkiet vil jeg gøre den bemærkning, at vi finder det vigtigt, at der lægges så stærkt pres som muligt på Tyrkiet for tilbagevenden til demokratiske tilstande. Tyrkiet er en allieret nation på det militære område, og det er vigtigt, at der lægges det yderste pres på Tyrkiet for tilbagevenden til demokratiske forhold. I den forbindelse vil jeg sige, at det er med ubehag, at vi i det radikale venstre har set USAs rolle i forhold til Tyrkiet i den seneste udvikling.

Jeg skal gøre nogle få bemærkninger om et par meget store emnekredse. Først det globale våbenkapløb, som har et fortvivlende omfang, og som ikke kun har et stort omfang, men som tilmed accelererer og stadig gør det. Vi oplever også i disse måneder, at talen om nedrustning accelererer både i Øst og i Vest. Det er, som om jo mere oprustningen øges, jo mere tales der om nedrustning.

Nu tales der om optagelse af de såkaldte START-forhandlinger, der tales om, at man skal sætte fart i drøftelserne om begrænsning af de konventionelle styrker i Europa, men handling har det skortet på, har man ikke set, og den meget tale om nedrustning hidtil er, så vidt man kan vurdere, ikke resultat af supermagternes eller andre stormagters reelle ønsker, men fremkaldt i meget væsentlig grad af folkelige bevægelser, som har vokset sig stærke i den vestlige del af verden inden for det sidste par år, og som nu både i USA og i Europa lægger stærkt pres på regeringerne for at tage skridt i retning af nedrustning og væk fra den stadige oprustning.

Der er uden tvivl i den vestlige del af verden, hos os og også i USA, sket noget, der kan betegnes som et sammenbrud for den opfattelse, at man købe sig mere sikkerhed, bare man køber sig flere våben, og at sikkerheden er des større, jo større våben man har.

I denne situation påhviler det et land som Danmark at gøre, hvad vi kan for at udnytte alle muligheder for at få realistiske nedrustningsbestrebelse i gang. Vi har med stor interesse set de forslag, som Palmekommissionen, der er bredt sammensat, er fremkommet med. Vi ønsker, at man fra dansk side aktivt skal tage del i den debat, aktivt skal virke for, at initiativer af den art kan se dagens lys.

[Niels Helveg Petersen]

Nord-Syd-konflikten siger udenrigsministeren rigtige ting om. Jeg skal ikke gå dybt ind på det, kun sige, at dette også set fra det radikale venstres synspunkt er et hovedproblem. Det er det ud fra humanitære synspunkter at hjælpe den største del af verden, som er underforsynet med alle former for ressourcer.

Vi skal gøre det af humanitære grunde, men det nyeste er jo også en erkendelse hos os selv af, at vi er nødt til at gøre det for vores egen skyld. Ikke kun i snæver sikkerhedspolitisk forstand er vi nødt til det, men faktisk af globale hensyn. Det er en kendsgerning, at meget store globale miljøforstyrrelser truer, f.eks. på grund af for stor skovhugst og fremtrængen af ørken. Det er i det væsentlige et resultat af fattigdom og ubetænkksomhed, men disse resultater af fattigdom i den fattige del af verden indeholder samtidig fantastiske trusler imod vor del af kloden. Kloden er, når det kommer til grundlæggende balanceproblemer, et hele, den indeholder også os, og den trussel, som fattigdommen i den fattige del af verden udgør bl.a. på grund af skovhugst, er også en trussel imod os, og det er vi nødt til at bidrage til at bekæmpe. Jeg synes, det er et nyt perspektiv, et nyt aspekt af diskussionen om Nord-Syd-problemet, som det er vigtigt at holde sig for øje, og som ikke hidtil har indgået med tilstrækkelig stor vægt.

Til sidst kun den afsluttende bemærkning, at Danmark efter radikal opfattelse må gøre alt, hvad vi kan, for at styrke FN, styrke FNs organer, FNs mulighed for at udføre sit vigtige arbejde. Det gælder FNs særorganisationer, og det gælder FN i dets politiske roller; senest under Falklandskrisen erfarer vi jo, hvor uundværlig FNs indsats er som mødested for diskussion. Hidtil er der ikke kommet resultater ud deraf, men håbet om at få et effektivt fredsapparat er knyttet alene til en styrkelse af FN, og det er en vigtig dansk opgave at bidrage så meget som muligt hertil. Hvis det skulle blive Danmark, der blev medlem af Sikkerhedsrådet fra 1983, ligger der her en stor opgave for dansk udenrigspolitik.

Formanden:

Hr. Steen Folke har ordet.

(Da taleren gik på talerstolen, forlod de tilstedeværende medlemmer salen).

Steen Folke (VS):

Jeg håber, udenrigsministeren er glad for den kraftige ros fra venstres og de konservatives ordførere. Det viser, vi har ret, når vi siger, at regeringen fører en højredrejet politik.

Udenrigsministeren starter sin tale med at henvise til en række tidligere udenrigspolitiske debatter her i tinget. Det er karakteristisk, at fire ud af de fem debatter, som ministeren henviser til, er blevet til på SFs og VS' initiativ. Socialdemokratiet og de borgerlige har øjensynlig ikke noget større behov for at debattere udenrigspolitik.

I løbet af de seneste uger er hundreder af mennesker og milliarder af kroner blevet ofret for at forsvare en af den britiske imperialismes erobringer i Sydatlanten. Det er tragikomisk, at udenrigsministeren i sin redegørelse omtaler krigshandlingerne på Falklandsøerne som en regional konflikt i den tredje verden. Det er nyt for mig – og jeg er endda geograf – at England skulle ligge i den tredje verden, nærmere betegnet Sydamerika.

Skal man tro den britiske propaganda, forsvarer Storbritannien den lokale befolknings selvbestemmelsesret mod det fascistiske argentinske regimes undertrykkelse. Virkeligheden er en ganske anden.

Befolkningen på øerne administreres direkte fra London uden nogen form for selvstyre. Den har ikke haft og vil ej heller få indflydelse på Malvinernes fremtidige status. Sociale servicefunktioner som f.eks. lægehjælp og hospitalsophold er blevet forestået af Argentina inde på fastlandet. Så meget er der om det britiske forsvar for øboernes selvbestemmelsesret.

Den anden part i krigen om Malvinerne, Galtiereregimet i Argentina, er et terrorregime, der bærer ansvaret for, at tusinder af argentinerere er blevet tilbageholdt, torteret, myrdet eller forsvundet, som man kalder det. Dette regime er der en udbredt modstand mod i den argentinske arbejderklasse og blandt andre demokratiske kræfter. Deres kamp skal støttes, og det har vi og mange andre gjort i årevis, og det vil vi fortsat gøre. Det har den britiske kapital og dens regering derimod ikke gjort. Tværtimod har den så

[Steen Folke]

sent som få uger, før malvinerkrigen startede, solgt våben til Galtieriregimet, våben, som blev anvendt mod f.eks. massedemonstrationerne sidst i marts, der blev organiseret under parolen »Brød, arbejde, frihed.«

De egentlige årsager til krigen har meget lidt med respekten for befolkningens ret til selvbestemmelse at gøre, men derimod ganske meget med de formodede olieforekomster i området og med ønsket om at kunne fremføre et formelt krav på en del af Antarktis, der rummer store naturrigdomme.

Både i Storbritannien og i Argentina tjener krigshysteriet også til at aflede opmærksomheden fra de meget store sociale, politiske og økonomiske problemer på hjemmefronten. Jernladyen og hendes konservative kabinet spekulerer således nu i at udskrive et snarligt valg i forlængelse af den popularitet, de har vundet ved at udnytte en ydre fjende som mobiliseringsgrundlag.

Den danske regering har i forbindelse med krigen først accepteret en handelsboycot mod Argentina i EF-regie i modstrid med Romtraktaten og har nu i forlængelse heraf fået vedtaget en dansk boycot af samhandel med Argentina i folketinget. Med denne politik har regeringen bakket op bag den britiske imperialismes krav på Malvinerne og i realiteten også bag den militære forfølgelse af dette krav.

Selv om begivenhederne i El Salvador og Nicaragua ikke længere bliver omtalt så fyldigt i den danske presse, fortsætter befrielseskampene og den nordamerikanske indblanding. Krisen om Falklandsøerne har vendt op og ned på forholdet mellem USA og Latinamerika. Den har ført til en latinamerikansk samling, der relativt set har svækket USAs planer med hensyn til Centralamerika. USA vil få stadig vanskeligere ved at finde partnere til en regulær invasion. De kristelige demokraters nederlag ved det såkaldte valg i El Salvador har også bidraget til denne relative svækkelse.

Men på trods heraf er det vigtigt fortsat at fordømme USAs omfattende indblanding med et stort kontingent militærrådgivere i El Salvador og et endnu større i Honduras, USA-flådeøvelser ud for Nicaraguas kyster, træning af f.eks. El Salvadors hær på baser i Panama og i USA, finansiering og træning af kontrarevolutionære somozister på lejre i Florida, USA, i Honduras osv.

Det er vigtigt, at den danske regering ikke bare verbalt udtaler sin støtte til den sandinistiske regering, men også omsætter erklæringerne i penge, i økonomisk støtte af et helt andet omfang end de klatskillinger, det er blevet til hidtil. Udenrigsministeren taler jo så smukt i sin redegørelse om en hjælp uden indblanding på u-landenes egne præmisser.

Her har vi et land, der stort set lige er kommet ud af en opslidende borgerkrig og 46 års underudvikling under Somozadiktaturet, og et land, der gennem de sidste tre års revolutionære proces har vist, at der kommer handling bag hver en bistandskrone. Analfabetismen er bragt ned fra ca. 50 til 10 pct. Der er gennemført omfattende sundhedskampagner, hvorunder tropesygdomme som malaria helt er blevet udryddet, uddannelsessystemet er under eksplosiv vækst, produktionen er ved at blive normal igen efter krigen. Her havner u-landshjælpen ikke i gale lommer.

Et andet internationalt brændpunkt er det sydlige Afrika. Namibia er stadig ulovligt besat af op til 100.000 sydafrikanske soldater, og den selvbestaldede kontaktgruppe bestående af de fem imperialistiske stater USA, Canada, England, Frankrig og Vesttyskland er tilsyneladende blot med til at trække landets selvstændighed i langdrag.

Men Sydafrikas langvarige besættelse af Namibia er blot en enkelt af flere grunde til at støtte kampen for at vælte apartheidregimet, bl.a. ved omfattende internationale sanktioner. Jeg vil her blot nævne den interne undertrykkelse, selve apartheidssystemet med Bantustanpolitikken, tvangsforflytninger, sultelønninger, massearrestationer, dødsdomme, knægtelse af fagforeninger m.m.

Denne hurtige oprensning af apartheidregimets forbrud sætter det i skærende relief, at den danske regering eller EF har gennemført økonomiske sanktioner mod Argentina, mens man henviser det internationale og folkelige krav om sanktioner mod apartheidstyret til FN's sikkerhedsråd, hvor man ved at der kommer veto fra USA og England.

Tiden tillader ikke at sige noget videre om andre internationale brændpunkter, men lad mig kort nævne de skandaløse franske atomprøvesprængninger i Polynesien, der fortsætter, efter at en såkaldt socialistisk regering er kommet til magten i Frankrig. Det havde VS

[Steen Folke]

lejlighed til at gøre opmærksom på under præsident Mitterrands nylige besøg i folketinget.

Lad mig også nævne den tragiske ulykke i Polen, hvor andre såkaldte socialister har tromlet en folkelig opposition ned med militær magt. VS støtter fortsat den folkelige kamp mod militærets og partiets diktatur.

Lad mig endelig nævne det brutale diktatur i Tyrkiet, som NATO fortsat er glad for at have i sin medlemskreds. Indstævningen for Menneskerettighedskommissionen er et godt skridt, men Danmark kunne gøre langt mere til at støtte kampen mod diktaturet.

Lad mig så lige i forbifarten anholde udenrigsministerens uhyrlige påstand om, at det nordiske samarbejde i FN markerer sig med stigende styrke. Under den EF-debat, vi havde forleden, omtalte ministeren det stærkt intensiverede EF-samarbejde i FN uden så meget som at gøre den traditionelle reverens for det nordiske samarbejde.

Til slut vil jeg sige lidt om den del af udenrigsministerens tale, der drejer sig om oprustning og nedrustning. Her taler ministeren om at underbygge NATOs styrke som et stabiliserende og konstruktivt element i den europæiske sikkerhedspolitik. Dette til trods for, at NATO gør alt, hvad man kan, for at destabilisere udviklingen, ikke mindst ved den fatale beslutning om de 572 nye atomraketter.

Men det var interessant, at udenrigsministeren i forhold til sit manuskript havde fået en ny sætning ind i den holdte tale, noget i retning af, at de folkelige bevægelser på begge sider af Atlanten skal have deres del af æren for, at der overhovedet foregår forhandlinger. Fredsbevægelserne er sandelig blevet en magtfaktor, som ikke blot de herrer Bresjnev og Reagan, men også det kongelige danske socialdemokrati ikke ønsker at lægge sig ud med. Desværre ser det ud til, at man prøver at spise dem af med snik-snak, bl.a. i spørgsmålet om Norden som atomvåbenfri zone, som statsministeren forleden modtog en kvart million henvendelser om.

Vær tryk ved, at bevægelserne bliver ved og vokser, indtil ord bliver fulgt af handling! På søndag bliver der bl.a. en gigantisk demonstration mod atomoprustningen i København som i andre europæiske byer i anledning af præsident Reagans deltagelse i NATOs topmøde i Bonn.

Jeg har bemærket, at de fleste af de triste, grå jakkesæt, som ellers befolker denne sal, har forladt salen under min tale. De kan åbenbart ikke tåle at se et par stikkelsbærben.

Inge Krogh (KrF):

Jeg må også sige tak for udenrigsministerens besvarelse. I Mellemøsten er der en del uro, i krigen mellem Iran og Irak er der i øjeblikket sejr for Iran, der erobrer det tilbage, som Irak besatte i begyndelsen af krigen. Der er taget mange til fange, og de er ført til Teheran. I de fleste arabiske stater frygter man resultatet. Man er bange for, at Irans sejr skal give grobund for yderliggående muslimske grupper. Specielt Saudi-Arabien har støttet Irak. Irans præstestyre har stillet krav om, at Iraks præsident, Hussein, skal gå af. Situationen vil give magt til Syrien.

Israel har rømmet Sinai; det er sket programmæssigt. Den enkelte israeler, den enkelte nybygger, har gjort en del modstand, men alligevel er tingene blevet gennemført. Det gælder nu om at få realiseret den øvrige del af Camp David-aftalerne. Man må håbe, at der bliver en aktiv politik inden for EF for at få dem opfyldt. Jordan indtager en central plads i fredsforhandlinger om Vestbredden, landet har mange palæstinensere inden for sine grænser, men er formentlig svækket efter Irans Sejr.

Jeg mener, at PLO har ødelagt sin ret til at være part som fredsforhandler. Der er gang på gang fra PLO sagt, at de ønsker, at Israel skal udslettes. Der er mere moderate palæstinensere såvel på Vestbredden som i Gazaområdet, som ikke tør komme til orde af frygt for represalier fra PLO.

Udenrigsministerens taler om en de facto-annexion af Golanhøjderne, som Israel har foretaget. Det må anses, at det må være nødvendigt på grund af de talrige terrorhandlinger, der er blevet udført af PLO fra Sydlibanon, hvor Syrien på grund af sin fredshær har stor magt. Selvfølgelig må israelerne respektere palæstinenserens ret inden for Israels grænser.

Jeg vil tilsidst tilføje, at jeg mener, at Danmarks ambassade bør flyttes til Jerusalem.

Tilstanden i Polen giver, som udenrigsministeren også siger, fortsat anledning til bekymringer. Sovjetunionen har fortsat sit hårde greb om landet, og der er krigsretstilstand.

[Inge Krogh]

Der blev frigivet en del internerede omkring 1. maj, men på grund af demonstrationer er der nu formentlig interneret flere, end der er blevet frigjort. Der er stadig inskrænkninger i tilladelserne til at rejse, der er også specielt uro blandt ungdommen, og det er jo glædeligt, at de åbenbart ikke er blevet påvirket af den opdragelse, de har fået i skolerne. Det kommunistiske parti synes at være svagt i Polen; man må håbe, at det kan bevirke, at regeringen søger kontakt med Solidaritet og den katolske kirke.

I Afghanistan er Sovjetunionens greb fortsat meget hårdt og bevirker, at der er et uhørt stort antal flygtninge i nabolandene. Det er, som udenrigsministeren siger, vigtigt, at man fastholder opmærksomheden på det uacceptable og forkastelige i denne besættelse.

I øjeblikket er spørgsmålet om Falklandsøerne meget påtrængende. Det er en konflikt, som vel nok vil få vidtgående betydning. USA har valgt side og støtter Storbritannien, men USA er også med i OAS. I Sydamerika har USA tidligere støttet sig til Argentina, men Sovjetunionen vil jo nok udnytte situationen. Der er også bl.a. fra Sydamerika kommet forslag om at udelukke USA fra OAS og at flytte hovedsædet for OAS fra New York til Costa Rica.

Der sendes oplysninger fra Sovjetunionen til Argentina. USAs stilling i Sydamerika forværes yderligere, da der har været leveret våben til briterne, som selvfølgelig har forsyningsvanskeligheder så langt fra deres land. Samtidig forlyder det, at Sovjetunionen har tilbudt Argentina våben. USA vil meget gerne have optaget forhandlinger i Sikkerhedsrådet og opfordrer briterne til at vise storsind og lade FN-tropperne besætte Falklandsøerne.

Krisen synes at blive meget vidtrækkende, idet den kan betyde, at Sydamerika i høj grad isolerer sig fra EF-landene. Der må fortsat opfordres til forhandlinger i FN-regie, altså ud fra sikkerhedsrådsresolution 502.

Angående vor u-landspolitik er der grund til at fremhæve, at regeringen er indstillet på at bevare stigningstakten på de 0,03 pct. af bruttonationalproduktet, således at Danmark i 1991 kan nå op på 1 pct. af bruttonationalproduktet.

Kristeligt folkeparti må opfordre regeringen til at udbygge samarbejdet med en række

private institutioner i u-landene og specielt udbygge samarbejdet med missionsselskaberne.

Som udenrigsministeren udtaler, er der i den tredje verden en betydelig mistro over for Vesten nogle steder. Det gælder dog glædeligvis ikke Danmark. Jeg havde forleden en samtale med Sudans ambassadør, der udtalte glæde over de danske investeringer, men samtidig udtalte, at USA er tilbøjelig til at tage hensyn til landets ledere, ikke til befolkningen som helhed, og det er måske det, der kan være med til at skabe nogen usikkerhed.

Vi ser med tilfredshed, at udenrigsministeren vil arbejde på en global forhandlingsrunde om råvarer, energi, handel og udvikling.

Udenrigsministeren (Kjeld Olesen):

Atter en gang har jeg grund til at sige tak for de indlæg, der er kommet fra partierne, og som bekræfter det, der var slutningen af mit første oplæg, nemlig konstateringen af det brede flertal bag dansk udenrigs- og sikkerhedspolitik. Derfor har jeg ikke så forfærdelig mange bemærkninger at gøre.

Hr. Ninn-Hansen har stillet mig et enkelt mere direkte spørgsmål, som jeg vil besvare ved at sige, at der, hvis man sammenligner partiprogrammer, er en klar forskel i udenrigspolitikken mellem SF og socialdemokratiet. Det drejer sig om medlemskabet af NATO, og det drejer sig om EF-politikken, og det er noget, vi accepterer og respekterer. Jeg vil i øvrigt henvise til de bemærkninger, som hr. Pelle Voigt gjorde, idet hr. Pelle Voigt bl.a. henviste til perioden 1971-73, hvor jeg selv var forsvarsminister, og hvor det med udenrigspolitikken og sikkerhedspolitikken jo ikke var noget problem.

Hr. Christophersen vil jeg takke for en meget god analyse, og jeg vil til hr. Pelle Voigt sige, at spansk medlemskab af NATO og dette, at det spanske socialistparti, PSOE, har deres holdning, jo ikke direkte har noget at gøre med det danske socialdemokrati. Jeg vil gerne gøre opmærksom på, for at der ikke skal være misforståelser, at praktisk taget alle socialdemokratier og socialistpartier ved ratificeringen i de enkelte lande har stemt for spansk optagelse i NATO. Det gælder også Portugal og Grækenland.

Så vil jeg endelig også til hr. Pelle Voigt sige, at jeg egentlig var glad, fordi han henvi-

[Udenrigsministeren]

ste til Olof Palme-rapporten. Da jeg først selv fik den i går, har jeg ikke haft lejlighed til at studere den indgående. Men jeg har da lagt mærke til, at det, som hr. Pelle Voigt var inde på, nemlig forslaget om en atomvåbenfri zone i Europa, er noget, der indgår deri. Derom vil jeg sige, at det jo er en opbakning bag det synspunkt, som den danske regering flere gange har fremført, nemlig at en atomvåbenfri zone må gå på begge sider af den linje, der skiller Øst og Vest i dag i Europa, at det altså må ses i en større sammenhæng. Derfor havde jeg lidt svært ved at forstå, at hr. Pelle Voigt skulle føre det direkte over til diskussionen om Norden som atomvåbenfri zone.

Så vil jeg sige tak til hr. Arentoft, der meget interessant kom med nogle bemærkninger om Falklandsøerne og i den forbindelse også situationen på Svalbard. Jeg mener, det er meget relevante bemærkninger. De bestræbelser, som FN's generalsekretær udfolder for øjeblikket, er jo som punkt 1 at få krigshandlingerne stoppet, punkt 2 at nå frem til en løsning, der kan være tilstrækkelig holdbar, idet alle jo erkender, at den nuværende status ikke kan være løsningen. Jeg ved, at de tanker, der ligger i, at FN kan komme ind i billedet, i princippet er tanker, der ikke er langt fra det, som blev udtrykt af hr. Arentoft, altså om en speciel status for Falklandsøerne, noget à la det, vi ser på Svalbard.

Så vil jeg til hr. Arne Melchior sige, at det, som jeg udtrykte om Polen, har jeg udtrykt ved tidligere lejligheder; der er intet nyt heri. Når hr. Arne Melchior kommer ind på bemærkninger, jeg kom med i FN i 1981, vil jeg gerne understrege, at det, jeg dér sagde, for det første var, at den polske løsning må klares af polakkerne selv, og dernæst, at det skal man også gøre sig klart, når man diskuterer tingene og i øvrigt drøfter, hvad man skal gøre eller ikke gøre i en lang række vestlige organisationer, eller sagt på en anden måde: at der også påhviler mange i Vesten et ansvar for den videre udvikling i Polen. Jeg må i dag beklageligvis konstatere, at der jo altså stadig væk er grund til at sige til den polske regering, at der må en løsning til, der får de fængslede ud, og som betyder en reel dialog.

Så vil jeg kun sige om det danske formandskab, at det er klart, det også kommer til at beskæftige sig med Mellemøsten. Den

nuværende formand er for øjeblikket på en rejse til Mellemøsten, og det er meningen, at der på grundlag af rejsen skal udarbejdes en rapport, som man må drøfte og drage sine konklusioner af. Den danske regerings holdning, når det drejer sig om Israel, er velkendt, som hr. Arne Melchior også sagde: vi ønsker ikke – og det har ikke ligget i hverken Venedigerklæringen eller andre skridt, man har taget – at blande os direkte, men mener, at det er et politisk så vigtigt område også for Europa, at man i den udstrækning, det er muligt, ønsker at medvirke, at optræde som katalysator – det er jo et ord, der har været anvendt – dvs. få en proces til at gå videre, som ellers kan gå i stå, men uden at man selv er egentlig deltager i processen. Det er filosofien bag det, som EF hidtil har beskæftiget sig med i forbindelse med Mellemøsten, og vil også være det under det danske formandskab.

Jeg går ud fra, at man vil forstå, at det ikke er af mangel på høflighed over for de forskellige ordførere, at jeg ikke mere udførligt går ind på, hvad hver enkelt har sagt; det skyldes ganske simpelt, at vi er enige.

Hermed sluttede forespørgslen.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Fra medlem af folketinget *Henning Rasmussen*, der har orlov på grund af sygdom, har jeg modtaget meddelelse om, at han fra og med den 9. juni atter kan give møde i tinget. Stedfortræderens, *Helmar Sørensen*'s, hverv som midlertidigt medlem af folketinget ophører fra nævnte dato at regne.

Skatte- og afgiftsudvalget har afgivet særskilt tillægsbetænkning over hvert af følgende lovforslag:

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af spiritus m.m. (Lovforslag nr. L 201).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af øl. (Lovforslag nr. L 202).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af vin og frugtvin m.m. (Lovforslag nr. L 203).

[Formanden]

Forslag til lov om ændring af lov om tobaksafgifter. (Lovforslag nr. L 204).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af chokolade- og sukkerverer m.m. (Lovforslag nr. L 205).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af konsum-is. (Lovforslag nr. L 206).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af sukker m.m. (Lovforslag nr. L 207).

Forslag til lov om ændring af lov om forskellige forbrugsafgifter. (Forhøjelse af afgiften af glødelamper m.v. og afgift af videobånd samt visse haglpatroner m.v.). (Lovforslag nr. L 208).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af visse detailsalgspakninger. (Lovforslag nr. L 209).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af benzin. (Lovforslag nr. L 210).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af visse olieprodukter. (Lovforslag nr. L 211).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af elektricitet. (Lovforslag nr. L 212).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af gas. (Lovforslag nr. L 213).

Forslag til lov om afgift af stenkul, brunkul og koks m.v. (Lovforslag nr. L 214).

Forslag til lov om ændring af lov om registreringsafgift af motorkøretøjer m.v. (Lovforslag nr. L 215).

Forslag til lov om ændring af lov om for-

brugsbegrænsende foranstaltninger. (Afgift af engangsservice og af midler til bekæmpelse af plantesygdomme, ukrudt, visse skadedyr m.v. samt ophævelse af omsætningsafgiften af videoptagere og -gengivere). (Lovforslag nr. L 216).

Forslag til lov om ændring af lov om afgift af lystfartøjsforsikringer. (Omlægning af afgiften og ophævelse af lov om oprettelse af et lystfartøjsregister). (Lovforslag nr. L 217).

Forslag til lov om ændring af merværdiafgiftsloven. (Afgift af turistikørsel med bus). (Lovforslag nr. L 218).

Forslag til lov om ændring af lov om fremskyndet tilbagebetaling af visse afgifter. (Lovforslag nr. L 200).

Forslag til lov om ændring af afskrivningsloven. (Personbiler m.v.) [af Bollmann (CD) m.fl.]. (Lovforslag nr. L 37).

Eksemplarer er omdelt.

Der er foretaget ændring i følgende udvalg:

Skatte- og afgiftsudvalget (2/6 82):

Udtræder: Dohrmann (FP)

Ny stedf.: Erlendsson (FP)

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 4. juni 1982, kl. 9.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 17.28